

Univerzita Hradec Králové

Filozofická fakulta

Historický ústav

Obec Práče v letech 1945–1960

Bakalářská práce

Autor: Pavel Cehelský

Studijní program: Historie se zaměřením na vzdělávání (maior)

Společenské vědy se zaměřením na vzdělávání (minor)

Forma studia: Prezenční

Vedoucí práce: PhDr. Jiří Štěpán, Ph.D.

Hradec Králové, 2024

Zadání bakalářské práce

Autor: Pavel Cehelský

Studium: F21BP0043

Studijní program: B0114A120001 Historie se zaměřením na vzdělávání

Studijní obor: Společenské vědy se zaměřením na vzdělávání, Historie se zaměřením na vzdělávání

Název bakalářské práce: Obec Prácheň v letech 1945-1960

Název bakalářské práce AJ: The village of Prácheň in the years 1945-1960

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Bakalářská práce bude pojednávat o situaci v pohraniční vesnici Prácheň na Znojemsku od roku 1945 až do roku 1960. Práce bude vedena v jednotlivých tématických okruzích, které dohromady budou tvořit celkový přehled situace v obci. Důraz bude kladen hlavně na místní vedení obce, starosty a zastupitele, jednání místního zastupitelstva a vztah obce s místním zemědělským družstvem, a také celkový chod obce.

Státní okresní archiv ve Znojmě, f. místní národní výbor Prácheň (1945-1990), prozatimní inventární seznam, ev. č. 597. BARTOŠ, Josef, Historický místopis Moravy a Slezska v letech 1848-1960: Okresy Znojmo, Moravský Krumlov, Hustopeče, Mikulov, Ostrava 1984. Okresní rada družstev, Osvobozené Znojemsko buduje: 1945-1946, Znojmo, 1946. VINICKÁ, Jaroslava, Budování a rozvoj socialistického průmyslu v okrese Znojmo v letech 1945-1984, Znojmo 1985.

Zadávací pracoviště: Historický ústav,
Filozofická fakulta

Vedoucí práce: PhDr. Jiří Štěpán, Ph.D.

Oponent: PhDr. Tomáš Hradecký, Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 7.12.2021

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracoval samostatně a uvedl jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne

.....

Cehelský Pavel

Poděkování

Nejprve bych chtěl poděkovat vedoucímu mé bakalářské práce, kterým je PhDr. Jiří Štěpán, Ph.D. a to především za jeho užitečné rady a poznámky k chodu práce a celkově jeho ochotě se mnou spolupracovat. Dále bych chtěl poděkovat starostovi obce Práče, Zdeňku Dvořákovi, za dodané informace o sboru dobrovolných hasičů a vypůjčení obecní kroniky a svým rodičům za podporu při tvoření práce. Nakonec bych chtěl ještě poděkovat zaměstnancům Státního okresního archivu Znojmo a hlavně Bc. Janě Pekárkové za její ochotu a trpělivost s mými požadavky.

Anotace

CEHELSKÝ, PAVEL. *Obec Práče v letech 1945–1960*. Hradec Králové: Filozofická fakulta, Univerzita Hradec Králové, 2018, 87 pp. Bakalářská práce.

Tato bakalářská práce se zabývá vývojem a obecním životem jihomoravské obce Práče, která se nachází přibližně 12 kilometrů od okresního města Znojma. Práce se zaměřuje specificky na období mezi lety 1945 a 1960, tedy od konce druhé světové války, která tuto obec také zasáhla a její následky donutily původní obyvatele opustit obec. Hlavními tématy jsou politická situace v obci, sociální poměry místních obyvatel, zemědělství místního jednotného zemědělského družstva, aktivity obecních spolků, zdravotnictví, školství a výstavba v obci. Spojujícím faktorem všech těchto částí je postupná socializace vesnice, která započala již v roce 1948. Cílem práce je převážně zachytit obraz života místních obyvatel a jak prožívali změny v tomto proměnlivém období a v nové vesnici.

Klíčová slova

Práče, zemědělství, školství, spolky, socializace

Annotation

CEHELSKÝ, PAVEL. *The village of Práče in the years 1945-1960*. Hradec Králové: Philosophical Faculty, University of Hradec Králové, 2018, 87 pp. Bachelor Thesis.

This bachelor thesis deals with the development and municipal life of the South Moravian village of Práče, located approximately 12 kilometres from the district town of Znojmo. The thesis focuses specifically on the period between 1945 and 1960, i.e. since the end of the Second World War, which also affected this village and its consequences forced the original inhabitants to leave the village. The main topics are the political situation in the village, the social conditions of the local inhabitants, the agriculture of the local unified agricultural cooperative, the activities of the municipal associations, health, education and construction in the village. The linking factor between all these parts is the gradual socialization of the village, which began as early as 1948. The aim of this thesis is mainly to capture a picture of the life of the local inhabitants and how they experienced the changes in this changing period and in the new village.

Key words

Práče, agriculture, education, associations, socialization

Úvod.....	9
1 Obec práce	12
1.1 Poloha obce.....	12
1.2 Charakteristika obce do roku 1945	12
2 Poválečné období 1945–1947.....	14
2.1 Konec války	14
2.2 Vítězný rok 1945	15
2.3 Volební rok 1946 a cesta k únorovému převratu.....	15
3 Období let 1948–1949	17
3.1 Rok 1948 v Práčích.....	17
4 Události do roku 1960	19
4.1 První polovina 50. let.....	19
4.2 Druhá polovina 50. let	21
5 Obyvatelstvo.....	25
5.1 Sociální poměry	25
5.1.1 Proměny obyvatelstva.....	26
5.2 Zemědělství.....	28
5.3 Obecní spolky a masové organizace	33
5.3.1 Sbor dobrovolných hasičů	33
5.3.2 Pionýrská organizace	34
5.3.3 Československý svaz mládeže	34
5.3.4 Sokol	35
5.3.5 Svazarm	35
5.3.6 Ostatní spolky	35
5.4 Zdravotnictví.....	36
5.5 Školství	38
5.5.1 Sběr	42
5.6 Společenský život	42
6 Výstavba	48
6.1.1 Obecná a mateřská škola.....	48
6.1.2 Výstavba v obci	49
Závěr	51

Seznam pramenů a literatury	53
Seznam příloh	54

Úvod

Tato práce má za cíl přiblížit historii obce Práče, malé pohraniční vesnice v okrese Znojmo a to v letech 1945 až 1960. K výběru tohoto tématu mě přimělo převážně mé trvalé bydliště v této obci a touha zjistit co nejvíce informací o minulosti Práčí, jelikož kromě místního jednotného zemědělského družstva se v aktivní paměti obyvatel moc jiného neuchovalo. Rozhodl jsem se tedy proto pátrat v místním okresním archivu, odkud mě prameny zavedly až do muzea i knihoven. Největším a nejužitečnějším zdrojem pro práci byla však obecní kronika obce Práče¹, která byla pro toto téma naprosto ideální, díky rozmanitosti informací, které nabízí. Kronika samotná také ukázala trochu hlubší pohled na život obyvatel v těchto 15 letech, které jsou tématem práce.

V rámci časového hlediska sledovaného v bakalářské práci, tedy období let 1945–1960, je z hlediska dostupnosti archivních materiálů poněkud slabší. K dispozici jsou kroniky obce, které psal místní kronikář a ředitel školy Jan Dvořák, a zároveň se zachovalo velmi malé množství archivních materiálů jako jsou: účetní a pokladní knihy do roku 1953, zemědělské smlouvy, obecní stavby, knihy příjmů a dluhů a obecní rozpočty. Pro pozdější období se již zachovaly archivní materiály ze schůzí rady, pléna a komisí MNV, se kterými je možné pracovat v rámci období rozvoje obce po roce 1960. V pozdějších letech se zde také objevují evidence počtu obyvatel od roku 1968, plány práce orgánů NV, záležitosti JZD a jejich zpravodaj „*Mír*“, který vycházel každý měsíc od roku 1983.

V přílohách práce jsou také dostupné dobové, letecké mapy ukazující postupný vývoj obce a jejího zemědělského družstva, které kolektivizovalo místní pozemky. První dva snímky z let 1938² a 1953³ se od sebe příliš neliší, je zde však viditelné postupné zmenšování počtu okolních polí, které je nejvíce patrné na mapě z roku 1961⁴, kde v levé části mapy již roste místní družstvo a pole jsou sjednocena místní kolektivizací.

V rámci práce s archivními materiály, především tedy s kronikami, jsem přistupoval ke kronikám s maximálním kritickým přístupem a přes absenci dalšího

¹ SOkA Znojmo, f. Místní národní výbor Práče, obecní kronika, K-I 22, inv. č. 122.

² Příloha č. 9: Letecké měřické snímky, Práče 1938.

³ Příloha č. 10: Letecké měřické snímky, Práče 1953.

⁴ Příloha č. 11: Letecké měřické snímky, Práče 1961.

množství archivních materiálů zůstalo mým cílem prozkoumat a popsat dějiny obce Práče let 1945-1960.

Cílem této práce je převážně snaha zdokumentovat životy lidí v této době a blíže se podívat na podmínky a detaily jejich života v obci Práče. Roky 1945 až 1960 byly plné života měnících situací a lidé se museli přizpůsobovat životu za chodu i přes krize, které je doprovázely. Ne vše však bylo negativní a v kronice se naleznou i chvíle radosti, zábav a pokroku, jako například v zemědělství nebo školství. Práce je rozdělena do několika větších částí, které jsou od sebe tematicky oddělené, avšak s určitým přesahem mezi nimi. K práci byla převážně využity prameny z místního okresního archivu ve Znojmě.

V první části je hlavní náplní převážně popis a charakteristika obce v minulosti a dnes. Zaměřuji se zde také na polohu obce, její přírodní podmínky a informace o jejím proměnlivém jméně.

V části druhé jsem se zaměřil na chronologický vývoj obce, který je rozdělen na dobu před rokem 1948 a po něm, tento rok je také samostatně prozkoumán, a to pro svou historickou roli ve vývoji obce a státu celkově. V této části se blíže věnuji politické scéně obce, volbám, aktivitám politických stran a nevšedním událostem.

Třetí a nejdelší část jsem rozdělil na menší celky, které sami za sebe zabírají mnoho z historie obce. Nejdůležitější z nich je určitě zemědělství, jelikož to formovalo obec jak v rozsahu této práce, tak i dlouho po ní. V centru tohoto procesu bylo místní JZD, které sdružovalo místní zemědělce, avšak ve velmi pozvolném procesu, který měl své oponenty. V této části také píš o sociálních poměrech obyvatelstva, přírůstku populace, masových organizací a obecních spolicích, ale také o školství a zdravotnictví.

Zaměřuji se zde hodně také na místní dobrovolný sbor hasičů. O tomto sboru bylo velmi obtížné najít cokoliv z daného časového období, využil jsem tedy nabídky místního starosty obce a starosty sboru dobrovolných hasičů Z. Dvořáka, který mi dal k dispozici všechny dostupné informace, které bych mohl k této práci potřebovat. Všechny další drobnosti byly poté nalezeny ve využívané obecní kronice.

Poslední čtvrtá část je zaměřena převážně na výstavbu a budování v obci v tomto období, i když větší stavby mohou zasahovat i více do minulosti. Největší silou, které táhla stavbu v obci bylo rozhodně zemědělské družstvo.

1 Obec Práče

1.1 Poloha obce

Obec Práče se nachází přibližně 12,5 kilometrů východně od historického města Znojma⁵ v mělkém, širokém údolí Únanovského potoka⁶, který pramení u nedaleké obce Únanov a později se vlévá do řeky Jevišovky. Toto údolí je svou polohou a přítomností tekoucího potoka vhodné pro zemědělskou činnost. Práče jsou právě díky tomu převážně zemědělskou obcí, jak lze také poznat i z obecního znaku,⁷ kde převládá rostlinná výroba se zaměřením na obilí, řepku, kukuřici a také cukrovou řepu.⁸

Rozloha obce, která je dnes 471 hektarů, je výrazně menší, než byla v minulosti, kdy například v roce 1896 měla rozlohu 722 hektarů.⁹ Kolem obce vede hlavní státní silnice spojující města Znojmo a Brno, není na ni již však přímo napojena. Práče sousedí s obcemi Lechovice, Stošíkovice na Louce, Prosiměřice, Bantice, Tasovice nad Dyjí a Hodonice¹⁰, a se všemi je propojena alespoň polní cestou, většinou je však dostupná moderní infrastruktura.^{11 12}

1.2 Charakteristika obce do roku 1945

Obec neměla vždy jednotné jméno a už v prvních spisech o její existenci z dvanáctého století se nazývala Pračice, dle Fr. V. Peřinky jméno odvozené od slovanského vlastního jména Práč.¹³ Později byly používány formy jako německé “Pratsch” nebo “ta Práč” v ženském rodě.¹⁴ Dnes se využívá název v množném čísle neboli “ty Práče”.

Původní obyvatelstvo bylo národnosti české, bylo však velmi rychle germanizováno a již v roce 1772 se hlásilo všech 314 obyvatel k německé národnosti. Česká příjmení se tu však zachovala i po jazykové obměně a můžeme tu vidět jména jako: Pevný, Maršál, Jiřikovský nebo Kuřitka. Většina obyvatel se

⁵ SOKA Znojmo, f. Místní národní výbor Práče, obecní kronika, K-I 22, inv. č. 122.

⁶ POLÁKOVÁ Květoslava – POLÁK Jaromír, Tajemství prosiměřické makovice, Prosiměřice 2000. s. 7, 20.

⁷ Příloha č. 1: Znak obce Práče.

⁸ DOLEČEK Jan, *Jihomoravský kraj* ..., s. 408.

⁹ SOKA Znojmo, f. Místní národní výbor Práče, obecní kronika, K-I 22, inv. č. 122.

¹⁰ SOKA Znojmo, f. Sběrka map a plánů, katastrální mapa, M-I 74, inv. č. 295.

¹¹ SOKA Znojmo, f. Sběrka map a plánů, katastrální mapa, M-I 392, inv. č. 294.

¹² Příloha č. 12: Přídělový plán po scelení katastrálního území Práče, okres Znojmo.

¹³ SOKA Znojmo, f. Místní národní výbor Práče, obecní kronika, K-I 22, inv. č. 122, s. 11.

¹⁴ HOSÁK Ladislav – ŠRÁMEK Rudolf, *Místní jména* ..., s. 300.

hlásila k náboženství římskokatolickému a podléhala duchovní správě v nedalekých Prosiměřicích, a to až do roku 1916.

První škola v obci byla postavena v roce 1790, později však její budova byla předána místní fáře, v dnešní době je tento objekt používán k obytným účelům. Nová škola se začala budovat 16. dubna 1897, kvůli nedostatku místa pro nové žáky však po 30 letech proběhla rekonstrukce a dostavovala se i tělocvična.¹⁵

Místní kostel se začal stavět až v roce 1903, do té doby museli lidé docházet do nedalekých Prosiměřic. Prosiměřice byly v této době důležitým centrem okolních přifařených obcí, jako již například zmíněných Práčí.¹⁶ Kostel byl dostaven v roce 1905 a vysvěcen biskupem Haynem. Později byl malý kostel z milodarů rozšířen v roce 1934.

¹⁵ SOkA Znojmo, f. Místní národní výbor Práče, obecní kronika, K-I 22, inv. č. 122, s. 19.

¹⁶ POLÁKOVÁ Květoslava – POLÁK Jaromír, *Tajemství ...*, s. 7.

2 Poválečné období 1945–1947

2.1 Konec války

Práče, jakožto německy mluvící obec, nevyšly z konce druhé světové války nejlépe. Nejednou se stalo, že se ve vzdušném prostoru obce ocitla letadla spojeneckých mocností. V srpnu roku 1944 zde přelétaly britské bombardéry a odehrála se zde i krátká letecká potyčka, které se později přesunula blíže k městu Znojmu.¹⁷¹⁸ Reálné poškození však nastalo až krátce před koncem války dne 7. května 1945, kdy již od rána byla vesnice bombardována sovětskými letadly, která byla předvojem pěší armády. Několik domů hořelo, hasiči však nezasahovali kvůli počtu letadel nad obcí.¹⁹ Celkem bylo zničeno 7 domů a mnohé byly těžce poškozeny.²⁰

Podle záznamů posledního německého starosty Aloise Kellera přijeli první sovětsí vojáci do obce kolem 11 hodiny dopolední, později přišli ve větším počtu. Přicházeli směrem od Lechovic a nechali místní občany rozebrat barikády na cestách. Kolem 17 hodiny se daly německé jednotky, které touto obcí 7. a 8. května procházely²¹, na ústup z místní oblasti a s nimi utekli i místní funkcionáři NSDAP situováni v Prosiměřicích.²² Dle slov starosty zde poté v noci Rusové a Poláci z armády obec plenili a vybrali peníze z obecní pokladny.²³

Po válce bylo již místní německé obyvatelstvo odsouváno do nedalekého pracovního tábore ve Znojmě, kde bylo internováno mnoho lidí z německých vesnic. Tyto vylidněné vesnice byly později obydlovány lidmi českých vesnic. Specificky do Práčí měli přijet lidé z Moravské Ostravy, Uherského brodu a českého vnitrozemí.²⁴

¹⁷ MAREK Jindřich, *Okres ...*, s. 216.

¹⁸ Výsledek bitvy není znám.

¹⁹ *Tamtéž*, s. 217.

²⁰ SOkA Znojmo, f. Místní národní výbor Práče, obecní kronika, K-I 22, inv. č. 122, s. 23.

²¹ *Tamtéž*, s. 23.

²² MARTÍNKOVÁ Ivanka, *Prosiměřice ...*, s. 7.

²³ MAREK Jindřich, *Okres ...*, s. 217.

²⁴ *Tamtéž*, s. 217.

2.2 Vítězný rok 1945

Po šestileté okupaci Německem byla obec, společně s celou zemí osvobozena spojeneckými vojsky, převážně těmi sovětskými. Již 28. května tak započíná české osidlování obce, které trvalo až do 17. února roku 1946.²⁵ Odsun z Práčí probíhal klidně a bez větších odporů. Okamžitě byla zřízena národní správa, která měla spravovat konfiskovaný německý majetek v obci a čítala původně sedm členů. V jejím čele stál správní komisař, který byl zároveň správcem celé obce, než správu přejala správní komise.

Nové obyvatelstvo jsou z 90 % bývalí zemědělci a zemědělství dělníci hlásící se k římsko-katolickému vyznání z 98 %. Zastoupené okresy byly z celé republiky a náleží k nim Uherský Brod, Uherské Hradiště, Kyjov, Třebíč, Nové Město na Moravě, Pelhřimov, Púchov, Trenčín, Francová Lhota a Valašská Lenice.²⁶ Politické zastoupení v obci bylo různorodé, převážně však byla zastoupena Československá strana lidová, dále také Komunistická strana Československa, národní socialistická a sociální demokratická strana. Rudá armáda začala oblast opouštět již počátkem prosince, v Práčích byly sovětské jednotky doprovázeny občany s přátelským loučením²⁷. V prosinci 1945 byla také zvolena správní a rolnická komise. Spousta německých spoluobčanů spolupracovala se správou obce a jejím celkovým chodem, než byli donuceni k odsunu.²⁸

2.3 Volební rok 1946 a cesta k únorovému převratu

Největší událostí tohoto roku byly parlamentní volby, kde se lidé po letech v německém protektorátu vyjadřovali k vytvoření nové vlády. Volby však nebyly zcela rovné a nepočítalo se v nich s žádnou opozicí, jelikož mohli kandidovat pouze strany Národní fronty. Konaly se v neděli 26. května a všechny čtyři strany měly v obci své zástupce ve volební komisi. Z celkového počtu 327 obyvatel odevzdalo svůj hlas 199 z nich. Z toho připadalo 86 hlasů lidové straně, 84 hlasů KSČ, 18 národním socialistům a 11 hlasů sociálním demokratům.²⁹

²⁵ SOkA Znojmo, f. Místní národní výbor Práče, obecní kronika, K-I 22, inv. č. 122, s. 45.

²⁶ *Tamtéž*, s. 46.

²⁷ *Tamtéž*, s. 47.

²⁸ *Tamtéž*, s. 47.

²⁹ *Tamtéž*, s. 51.

Tohoto roku také započala první etapa odsunu německých obyvatel, kteří začali být odváženi do tábora ve Znojmě 22. června, druhá etapa pokračovala 7. července. Žádné rušivé ani nepokočné události se neuskutečnily.³⁰

Rok 1947 byl rokem velkých událostí v obci. První telefon byl zaveden v místním hostinci u Samců, kde občané mohli využívat účastnickou stanici číslo 12 a soukromou linku místního národního výboru číslo 1. Zavedlo se také nové autobusové spojení s městem Znojmem. Telegraf a pošta byly dostupné pouze ve vedlejší vesnici Lechovice³¹. Začátkem jara se také rozvodnil místní potok po kruté zimě a zaplavil několik domů. Dům číslo 26 byl velkou vodou celý odnesen. Dle kroniky obce Práče byl celý kraj od Prosiměřic až po Lechovice kolem řeky Jevišovky jezerem.³² Tohle se nejspíše stávalo častěji, jelikož již dalším rokem se obleva objevila znovu.³³

V měsíci červnu do okresu zavítal také tehdejší prezident Edvard Beneš se svou manželkou Hanou Benešovou. Trasa jejich cesty byla předem známá a občané okolních vesnic, společně s těmi Práčskými, lemovali dne 13. června silnici v Lechovic, kudy měli projíždět cestou do Znojmo. Prezidentské auto se zde ukázalo kolem 18 hodiny večerní a projíždělo rychlostí kroku,³⁴ aby mohli cestující pozdravit přihlížející dav. Ve Znojmě poté, dle práčské kroniky, prohlásil „*Přijel jsem mezi vás rád, jsem s vámi spokojen, vím, že jsou mezi vámi různé chyby, které se ale musí napravit, musí býti mezi vámi bratrství, pochopení a chuť k práci.*“³⁵ O jakých chybách zde prezident mluvil není zcela jasné, může se však jednat o kolizi mezi Němci a Čechy, protože se zde stále nacházelo pár Němců, kteří museli nosit bílé pásky s nápisem N. Později byl přivítán i na místním hradě ve Znojmě.

³⁰ *Tamtéž*, s. 54.

³¹ *Tamtéž*, s. 62.

³² *Tamtéž*, s. 66.

³³ *Tamtéž*, s. 84.

³⁴ *Tamtéž*, s. 60.

³⁵ *Tamtéž*, s. 60, 61.

3 Období let 1948–1949

3.1 Rok 1948 v Práčích

Rok 1948 se ukázal být rokem velkých změn, jak v obci, tak celkově v celé zemi. Již 25. února byl ustanoven Akční výbor Národní fronty skládající se z devíti členů místní komunistické strany.³⁶ Akční výbory vznikaly po celé republice v obcích, továrnách, školách či úřadech, a jejich cílem byla „očista“ veřejného života a podpora KSČ. Již 27. února započala očista v Práčích na schůzi akčního výboru a jako první rozhodnutí byla výměna předsedy místního národního výboru Stanislava Pavelky za člena KSČ. Odvolává se také místopředseda MNV Stanislav Pavelka a další dva členové, všichni jsou ihned nahrazeni.

Na den 29. února byl svolán MNV i se všemi náhradníky a byla provedena reorganizace. Ta proběhla toho samého dne i v jednotném svazu českých zemědělců, ve strojním družstvu proběhla 1. března a o dva dny později, 3. března, také v místní rolnické komisi.³⁷ I přes všechny změny se chod obce zachoval, zásobování probíhalo bez problémů a spokojenost obyvatel také nijak znatelně nepoklesla. Všechny události z Prahy, byly vysílány veřejným rozhlasem po obci.³⁸

Ostatní politické strany v obci, jako například místní lidová strana nebo národní socialisté, se rozpadli a jejich aktivita byla pozastavena. Jejich členové odstoupili, nebo přešli do KSČ.³⁹ 8. září se také koná naprosté přeorganizování všech komisí místního národního výboru. Výživová komise měla 5 členů, finanční komise 7 členů, mléčná komise 5 členů, místní školní komise 5 členů, komise pro rozdělování poukazů 6 členů a pomocný sbor, který měl 6 členů.⁴⁰

Rok 1949 se dále nesl v duchu únorových událostí minulého roku. Hlavní vedoucí úlohu převzalo KSČ a většina občanů vešla do strany.⁴¹ Schůze rady místního národního výboru se konala pravidelně jednou za týden a plénum se

³⁶ *Tamtéž*, s. 70.

³⁷ *Tamtéž*, s. 72.

³⁸ *Tamtéž*, s. 72.

³⁹ *Tamtéž*, s. 73.

⁴⁰ *Tamtéž*, s. 76.

⁴¹ *Tamtéž*, s. 85.

scházelo jedenkrát za měsíc. Jedno z prvních rozhodnutí bylo rozšíření rozhlasu po sloupech po celé obci a sundání z jeho původního místa na vrcholu věže kostela.⁴²

⁴² *Tamtéž*, s. 89.

4 Události do roku 1960

4.1 První polovina 50. let

Rokem 1950 se již ustálila vedoucí role KSČ v obci. Její funkcionáři byli ve všech úrovních a složkách obce, jak malých, tak masových. Členové strany vedli též místní zemědělské družstvo druhého stupně. Ředitel školy, Jan Dvořák, jakožto člen, se podílel na utužování socialismu.⁴³ Ke straně se hlásí celkem 95 členů, z toho je 35 žen.⁴⁴ 17. října také proběhla prověrka členů, kde se doplnily pozice členů, co odstoupili z pozic v obci. Předsedou byl nakonec zvolen s. Počarovský a zapisovatelem se stal s. Jan Dvořák, místní ředitel národní školy.⁴⁵

Další velkou událostí roku 1950 byla také schůze místní skupiny jednotného svazu českých zemědělců, která se konala dne 4. října. Zde s. Dvořák přednášel o tehdejší mezinárodní politice a navrhl rezoluci o zákazu používání atomových zbraní. Rezoluce byla jednohlasně schválena.⁴⁶

Rok 1951 byl rokem poměrně neklidným. 19. ledna se konala schůze všech složek, kde proběhlo usnesení k Zasedání I. československého sjezdu obránců míru Praha. Později odeslali telegram, kde se zavázali vysadit lípu míru, prohloubení vodní nádrže a dobudování drůbežárny JZD. Dne 21. ledna proběhla ve 12 hodin relace místního rozhlasu o mírovém poslaní, kterému se předsedové složek zavázali.⁴⁷ Později ve tři hodiny byla veřejná schůze všech občanů, na kterou se jich dostavilo 84.⁴⁸

Po událostech 2. července 1951, kdy se v Babicích odehrála vražda tří členů místního národního výboru, zvyšovala se bdělost a ostražitost proti takzvanému „třídnímu nepříteli“.⁴⁹ Tento případ je dnes viděn jako pravděpodobně zinscenovaný StB. V následujících procesech bylo zadrženo přes 100 lidí a mnoho z nich popraveno. V Práčích byl takto nalezen jeden člen JZD, který údajně

⁴³ *Tamtéž*, s. 103.

⁴⁴ *Tamtéž*, s. 102.

⁴⁵ *Tamtéž*, s. 103.

⁴⁶ *Tamtéž*, s. 104.

⁴⁷ *Tamtéž*, s. 120.

⁴⁸ *Tamtéž*, s. 120.

⁴⁹ *Tamtéž*, s. 124.

ovlivňoval další členy. Celkem při tomto procesu byli zadrženi čtyři občané s trestem odnětí svobody.⁵⁰

Rok 1952 započal další reorganizací v obci. Dne 29. ledna se konala schůze místního orgánu KSČ, v kanceláři místního národního výboru, kde se sešlo 35 jejich členů. Kriticky se diskutovala situace celého předešlého roku a členové národní fronty byli z většiny stále nestraníci.⁵¹ Byl proto odhlasován návrh na volbu nového výboru.⁵² 15. února byli zadrženi další dva podezřelí z případu vraždy v Babicích a jsou odvezeni stání bezpečností.⁵³

Rok 1953 byl plný překážek pro stranu KSČ. První ránou byla smrt předsedy JZD, kterého jeho straníci doprovázeli při pohřbu.⁵⁴ Dále byli vyškrtnuti během roku dva kandidáti a 5 stálých členů, což ustálilo ke konci roku počet členů na 29 s jedním kandidátem. Velké pozdvižení v obci způsobila měnová reforma, kdy se nové koruny měnily s těmi starými v kurzu 1:50 a s těmi ve spořitelnách 1:5. Předvečer změny se v místní hospodě utrácely ohromné sumy peněz, než ztratí svou hodnotu.⁵⁵ Nejvíce si stěžovali lidé s naspořeným majetkem, i některá družstva neměla na nejběžnější nákup potravin.⁵⁶

Rok 1954 byl rokem volebním, kdy se v místní tělocvičně lidé velmi často střídali pro volbu svých zvolených kandidátů. I v tomto roce se však strana KSČ nevyhnula zmenšování. Z 29 členů a 1 kandidáta počátkem roku byli 4 vyloučeni, kandidát vyškrtnut a další člen odešel samostatně.⁵⁷ Strana také před sebou měla úkol, a to volby do místního, okresního a krajského národního výboru. V celé obci byla pouze jedna volební místnost, jelikož obec stále ještě nepřesahovala počet 400 obyvatel.⁵⁸ 3. května se konala veřejná schůze, kde se místním obyvatelům představili všichni navržení kandidáti a 16. května je již mohli volit ve školní

⁵⁰ *Tamtéž*, s. 125.

⁵¹ *Tamtéž*, s. 137.

⁵² *Tamtéž*, s. 139.

⁵³ *Tamtéž*, s.140.

⁵⁴ *Tamtéž*, s. 154.

⁵⁵ *Tamtéž*, s. 158.

⁵⁶ *Tamtéž*, s. 159.

⁵⁷ *Tamtéž*, s. 170.

⁵⁸ *Tamtéž*, s. 171.

tělocvičně. Ze 179 obyvatel schopných volit se nedostavili pouze tři, a to z důvodu nemoci či nepřítomnosti, další dva navíc volili díky voličským průkazům.⁵⁹

21. května se zvolení kandidáti utkali ve volbách funkcionářů místního národního výboru, kde se dosazovalo na pozice v radě MNV, zemědělské komisi, finančně-rozpočtové komisi a kulturně-osvětové komisi.⁶⁰ 28. listopadu se také konaly volby do národní správy, kde z obvodu byl navržen Josef Sedláček z Čejkovic.⁶¹ Všechny volební dny v roce proběhly bez větších problémů.

Volební komise se zhostila své práce jak v předvolebních etapách, tak při volebních dnech samotných, svolávala schůze i besedy s voliči a seznamovala je s kandidáty.⁶² Byl dokonce uspořádán kulturní program, který byl zaměřený k volbám a volební agitaci.⁶³ Později, po spočítání hlasů, komise vyhlásila slavnostně výsledky místním rozhlasem.

Samotní agitátoři pracovali ve dvojicích a navštěvovali voliče ve svých odvodech, kde s nimi hovořili o významu a důležitosti voleb do národní správy. Roznášeli fotografie kandidáta společně s jeho životopisem a seznamovali voliče s jeho veřejnou činností. Práce agitátorů se projevila ve volbách 28. listopadu, kdy z 179 voličů využilo plentu pro rozmyšlení pouze 19.

4.2 Druhá polovina 50. let

Počínajíc rokem 1955 začíná druhá polovina 50. let v obci Práče, které je stále formována stranou KSČ a postupnou kolektivizací zemědělství. Členové KSČ měli správní funkce jak v obci, tak JZD. Jejich výbor se scházel každý týden po celý rok v pravidelných schůzích, kde se zabývali postupem všech prací, či chodem obce. Sledovali také postup práce na jednotlivých hospodářstvích místních zemědělců a dodržování agrotechnických lhůt.⁶⁴ Počet lidí ve straně se však stále zmenšoval a po odchodu a vyškrtnutí několika členů a kandidátů zbylo ke konci roku pouze 21 členů.⁶⁵

⁵⁹ *Tamtéž*, s. 175.

⁶⁰ *Tamtéž*, s. 177.

⁶¹ *Tamtéž*, s. 177.

⁶² *Tamtéž*, s. 179.

⁶³ *Tamtéž*, s. 180.

⁶⁴ *Tamtéž*, s. 194.

⁶⁵ *Tamtéž*, s. 195.

6. března se všichni občané starší 14 let sešli a v počtu 205 podepsali výzvu proti „*přípravám atomové války*“⁶⁶ Učitelé ve škole také na toto téma zaměřili výuku s cílem, aby děti naléhaly na rodiče. V tomto roce se také místní národní výbor zavázal vypracovat podrobný plán organizačního zajištění všech polních prací, a to jakožto reakci na nové směrnice X. sjezdu KSČ. Plán zahrnoval organizování besed s voliči, a to od všech členů a aby se zaměřili na postupné zvyšování zemědělské produkce v obci.⁶⁷ Snahou všech družstevníků a hospodářů byla úroda znatelně lepší než předchozí roky.

Autobusové spojení s městem Znojmem narostlo na 4 autobusy denně a s městem Brnem na 3 autobusy. Tato zastávka byla však až ve vesnici Lechovice, takže občané museli docházet. Žádost o bližší zastávku byla zamítnuta ČSAD.⁶⁸ Počasí bylo tento rok poměrně antagonistické vůči obci. V srpnu během dvou dní napršelo téměř 100 milimetrů srážek a místní potok zaplavil družstevní pole, odkud se muselo narychlo odnášet žito. Celková ztráta byla zhruba 13 %. Za celý rok padlo 538.1 milimetrů dešťových srážek.

V roce 1956 se obyvatelstvo mohlo těšit dostupnější dopravě, jelikož se postavila nová autobusová zastávka na nedaleké státní silnici mezi Znojmem a Brnem.⁶⁹ Ne všichni však využívali pouze hromadnou dopravu a osobní dopravní prostředky se začaly hojně využívat. V tomto roce byly v obci 3 osobní auta, 13 motocyklů a jedna invalidní trojkolka.⁷⁰

Ve vesnici se také rozšířil a opravil místní družstevní obchod zvaný „*Jednota*“. Zde se zvýšila nabídka a poptávka dostupného zboží a cena se tak za poslední roky výrazně snížila.⁷¹

V tomto roce vesnici také pohnuly světové události, a to maďarské povstání, které zde v té době bylo viděno jako kontrarevoluční, a také suezská krize, kterou místní viděli jako napadení Egypta západními kolonisty a Izraelem.⁷² Převážně

⁶⁶ *Tamtéž*, s. 196.

⁶⁷ *Tamtéž*, s. 197.

⁶⁸ *Tamtéž*, s. 199.

⁶⁹ *Tamtéž*, s. 222.

⁷⁰ *Tamtéž*, s. 223.

⁷¹ *Tamtéž*, s. 223.

⁷² *Tamtéž*, s. 228.

situace v Maďarsku povzbudila pár místních, kteří své pocity dali najevo při schůzi požárního sboru. Situaci si později přebrala veřejná bezpečnost.⁷³⁷⁴

Hlavní událostí roku 1957 byly nepochybně volby, a to opět do místního, okresního a krajského národního výboru. Volby se konaly v tělocvičně místní národní školy, která byla patřičně upravena a vyzdobena pro tuto příležitost. Probíhaly dne 19. května a trvaly od 7 do 18 hodin.⁷⁵ Velká většina voličů volila manifestačně, tedy že nešla za přítomnou plentu volnou k využití. Takovýchto voličů bylo 122, další 75 však plentu využilo. Ke třem voličům se muselo kvůli zdraví dojet s přenosnou urnou. Účast byla 197 ze 197 možných.⁷⁶ Volby do kraje a okresu proběhly se stejným, maximálním, počtem.

V tomto roce se konala také velká smuteční událost při úmrtí prezidenta Antonína Zápotockého, který umřel dne 13. listopadu. Nebyla to však jediná smuteční událost pro obec, jelikož se v obci stala tragédie v jednom z rodinných domů, kde spadla průjezdová zeď do ložnice na dvě žáčky místní školy. Jejich pohřeb byl doprovázen velkou částí místních, dospělých i spolužáků.

V letech 1958 a 1959 se ustálili všichni nově zvolení zástupci místního národního výboru, který měl mnoho komisí na řízení a správu obce. Mezi ně patří rada MNV, stálá zemědělská komise, školská kulturní komise, trestní komise a stálá komise pro vnitřní bezpečnost.⁷⁷ Předsedou výboru byl Josef Chromík a tajemníkem byl Jaroslav Švéda.⁷⁸ Schůzková činnost rady i pléna byla pravidelná a řídila se podle již předem vytvořeného plánu na každé pololetí. Ostatní komise pracovaly nepravidelně.

V roce 1960 se zavedlo nové autobusové spojení z Břežan do Znojma, které vedlo přes obec. Autobus projížděl v 7:20 ráno a žáci jej využívaly k dopravě do devítileté školy v Prosiměřicích.⁷⁹ Tento rok se také konaly volby do národního výboru a také do místního, okresního a krajského národního výboru. Volby se konaly společně a to 12. června v budově národní školy v prostorách tělocvičny.

⁷³ *Tamtéž*, s. 229.

⁷⁴ Výsledek šetření veřejné bezpečnosti není znám.

⁷⁵ *Tamtéž*, s. 252.

⁷⁶ *Tamtéž*, s. 254.

⁷⁷ *Tamtéž*, s. 281.

⁷⁸ *Tamtéž*, s. 280.

⁷⁹ SOkA Znojmo, f. Místní národní výbor Práche, obecní kronika, K-II 413, inv. č. 218. s. 7.

Obec byla vyzdobena a volby měly slavností ráz.⁸⁰ Volební účast u všech částí byla 100 % a to 182 lidí, většina volila manifestačně.

Místní vesnická organizace KSČ byla v tomto roce přeměněna na Závodní organizaci Komunistické strany Československa JZD v Práčích. Tato změna byla schválena na výroční schůzi dne 19.1.⁸¹

⁸⁰ SOkA Znojmo, f. Místní národní výbor Práče, obecní kronika, K-II 413, inv. č. 218. s. 12.

⁸¹ *Tamtéž.* s. 13.

5 Obyvatelstvo

5.1 Sociální poměry

S pokračující socializací obce se čím dál více mladých lidí stěhovalo do měst a průmyslových center a již v roce 1949 byl problém s nedostatkem pracovních sil v zemědělství i když do práce byly nasazeny i všechny místní ženy.⁸² Tento nedostatek se nejvíce projevil u tří domácností, které se svou nově přiřazenou půdou špatně nacházely,⁸³ je možné, že z nezkušenosti, nebo jiných zájmů. Většina občanů však žila, v poměru s okolními obcemi, v poměrně kvalitních bytech a domech, byly však velmi nízké s malými okny.⁸⁴

Většina obyvatel byli zemědělci, bylo zde však několik řemeslníků a administrátorů. V roce 1950 zde byli: „tři zemědělstí dělníci, osm dělníků v průmyslu, tři učitelé, kněz, zaměstnanec Svornosti, kovář, kolář, krejčí, zámečník, okresní cestář, administrativní síla MNV a porodní asistentka“.⁸⁵ Mládež z obce odcházela po škole ihned do průmyslu a nezůstávala v zemědělství. Tento vývoj pochopitelně nepomáhal místnímu družstvu.⁸⁶ K roku 1956 z řemeslných povolání zůstávaly již jen dvě, a to kovář a kolář, jejichž reprezentanti nebyli členy JZD.⁸⁷

Obcí velmi zahýbala peněžní reforma roku 1953, kdy velké množství lidí přišlo o svoje úspory. Spojeno s touto reformou bylo však také snížení cen u potravin a průmyslového zboží, aby se lidé, družstva a ostatní firmy mohli uživit. Druhé takové snižování cen přišlo již v říjnu, kdy klesly ceny zeleniny, mouky, nápojů a cukrových výrobků. V průmyslu to bylo například textil, chemikálie, tabák nebo elektronické spotřebiče.⁸⁸ Třetí snížení cen proběhlo v roce 1954 a to přesněji v dubnu. Snižování postihlo už i věci jako kávu, cukrovinky či máslo. V dubnu dalšího roku, a to 1955, proběhlo již čtvrté snižování, které lidé uvítali s pochopitelnou radostí a byl zaznamenán i vzrůst životní úrovně obyvatelstva.⁸⁹

⁸² *Tamtéž*, s. 91.

⁸³ *Tamtéž*, s. 91.

⁸⁴ *Tamtéž*, s. 92.

⁸⁵ *Tamtéž*, s. 107.

⁸⁶ *Tamtéž*, s. 187.

⁸⁷ *Tamtéž*, s. 215.

⁸⁸ *Tamtéž*, s. 91.

⁸⁹ *Tamtéž*, s. 206.

Od roku 1956 započal nátlak na samostatné zemědělce, aby se přidali do místního JZD, kde byla už téměř polovina hospodářství. I když bylo jejich sociální postavení dobré, neměli kladný vztah k družstvu a údajně se snažili „zpomalovat rozvoj socializace vesnice“.⁹⁰ Tento rozvoj směřoval převážně na získání všech zemědělců pod správu družstva. Proběhlo také páté a šesté snižování cen u potravin a průmyslových výrobků. Tato snížení se projevila na životní úrovni obyvatelstva.⁹¹

Toto snižování cen mělo také vliv na nákupy obyvatel. Rozmohla se bytová kultura a lidé kupovali mnoho spotřebičů a nábytku do domácností. Kupovala se také nová motokola Pionýr, jejichž cena v této době klesla na 2000 korun. V roce 1957 jich dokonce přibylo dalších 20.⁹² Občané společně udržovali čistotu veřejné studny, i tak však nebyla bezpečná pro kojence, jelikož v ní byly nalezeny stopy dusičnanu.⁹³ Bydlení bylo v obci dosti dobré a majitelé udržovali svá stavení v pořádku a čistotě.

Rokem 1958 zde již nebylo soukromých živnostníků, jelikož jeden s řemeslem skončil a odešel do města, a druhý přešel do místního družstva.

V roce 1959 obyvatelé kupovali elektronické spotřebiče jako pračky, ždímačky, televizory, rádia a trouby. Do domácností pořizovali nový nábytek a starali se o vnější i vnitřní vzhled jejich obydlí. Od roku 1960 zde bylo zřízeno také krejčovství pro zlepšení života místních obyvatel. Místní družstvo mělo přidružené také kolářství, kovářství a opravářskou dílnu, všechny dostupné pro obyvatelstvo.⁹⁴ Životní úroveň se rod od roku zvyšovala. V obci byla tři auta, 5 mopedů, 21 motocyklů a 24 pionýrů. Nacházelo se zde také 11 televizorů a zvyšuje se bytová kultura. Lidé renovovali a kupovali nový nábytek do domů.⁹⁵ I v roce 1960 bylo obyvatelstvo pevného náboženského přesvědčení, neprojevovalo se to však u mládeže.⁹⁶

5.1.1 Proměny obyvatelstva

Již od roku 1945 docházelo k velkým změnám v počtu obyvatel, a to jak z důvodu odchodu Němců, tak i příchodem velkého množství Čechů. Od této doby

⁹⁰ *Tamtéž*, s. 220.

⁹¹ *Tamtéž*, s. 224.

⁹² *Tamtéž*, s. 251.

⁹³ *Tamtéž*, s. 231.

⁹⁴ SOkA Znojmo, f. Místní národní výbor Práche, obecní kronika, K-II 413, inv. č. 218. s. 5.

⁹⁵ SOkA Znojmo, f. Místní národní výbor Práche, obecní kronika, K-I 22, inv. č. 122. s. 16.

⁹⁶ *Tamtéž*, s. 23.

se však počet pomalu ustálil a od roku 1949 se začali zapisovat i přirozené příbytky obyvatelstva. V roce 1949 bylo zaznamenáno narození pěti nových obyvatel, přičemž celkový počet obyvatel dosáhl čísla 385.

Majetkové poměry byly v této době ještě velmi špatné, i přesto se však v roce 1951 narodilo 12 nových dětí, z nichž 8 byli chlapci a 4 dívky. Kromě toho se v daném roce uskutečnily dvě svatby a pět lidí se odstěhovalo do okolních obcí. O rok později, v roce 1952, přibylo do populace osm nových dětí, z nichž pět byli chlapci a tři dívky. Následující rok, 1953, bylo zaznamenáno narození celkem 17 dětí, z nichž 9 bylo chlapců a 8 dívek. V roce 1954 přišlo na svět 14 nových obyvatel, a to 6 chlapců a 8 dívek. Bohužel, jedno dítě se stalo obětí utonutí.

Přírůstek obyvatel zůstává stále poměrně stabilní, a to jen z narození nových dětí. Například v roce 1955 se narodilo 9 dětí, z nichž 4 byli chlapci a 5 dívek, a jeden občan se přistěhoval do obce. V roce 1956 se narodilo 8 dětí, z nichž 3 byli chlapci a 5 dívek. Bohužel, v tomto roce se také událo jedno úmrtí, přičemž osoba zemřela na cukrovku.

V roce 1957 se již v kronice začínají objevovat jména nově narozených dětí, kdežto do teď byli přítomni jen čísla. Příklady jmen, které zde byly přítomny jsou Oldřich, Ivan, Ladislav, Marie, Marta a Božena. Mezi nimi jsou 3 chlapci a 8 dívek, dohromady tedy 11 dětí.⁹⁷ V obci bylo v tomto roce 87 osídlených domácností a 397 lidí. Dalším rokem se v kronice objevovaly i počty přistěhovalých a odstěhovaných, zatím však beze jmen, kronika je díky těmto změnám přehlednější. V roce 1958 umřeli dva občané a narodilo se celkem 8 dětí, mezi nimi 3 chlapci a 5 dívek. Také se přistěhovali 4 noví občané, zatímco 9 se jich odstěhovalo.⁹⁸

V roce 1959 se narodily pouze 4 děti, 3 dívky a 1 chlapec⁹⁹ a v roce 1960 bylo dětí 7, 5 chlapců a 2 dívky.¹⁰⁰ Zemřela také nejstarší občanka obce ve věku 74 let.

⁹⁷ *Tamtéž*, s. 261.

⁹⁸ *Tamtéž*, s. 273.

⁹⁹ *Tamtéž*, s. 293.

¹⁰⁰ SOKA Znojmo, f. Místní národní výbor Práche, obecní kronika, K-II 413, inv. č. 218. s. 5.

5.2 Zemědělství

Jakožto obec závislá z většiny na zemědělské produkci, Práče se musely po válce rychle adaptovat. Velká většina německy mluvících obyvatel postupně odcházela a nebylo pracovníků či strojů na obhospodařování místních polí. Již roku 1946 bylo rozhodnuto, že se obmění pár míst v zemědělské komisi, která byla složena převážně s místních Němců. V čele stálé zemědělské komise usedá nově příchozí Adolf Krchňavý.¹⁰¹

Dne 15. září téhož roku bylo založeno zemědělské svépomocné strojní družstvo, které mělo v tomto roce pouhých 12 členů a několik kusů zemědělského náčiní, mezi které patřila mlátička, elektrický motor, čisticí stanice a pojízdná pařicí kolona, která pomáhala při sklizení brambor na siláž.¹⁰² Zemědělci si vzájemně vypomáhali na společných pozemcích a využívají stroje družstva.

Roku 1947 přišlo do obce nadměrné sucho a úroda byla špatná. Obec Práče tak využila pomoci, které státu nabídl Sovětský svaz.¹⁰³

K roku 1948 strojní družstvo čítalo již 21 členů a zakoupilo mnohé zemědělské náčiní jako například nové radliční pluhy, vyorávač brambor či první traktor v obci značky Škoda 30¹⁰⁴ i s vlečkou.¹⁰⁵

Místní zemědělci se bránili širší socializaci zemědělství a téměř všichni z nich hospodaří samostatně.¹⁰⁶ I když bylo stále pár lidí v místním strojním družstvu z důvodu mechanizace zemědělství, i oni brání vzniku nového JZD (Jednotného zemědělského družstva).

Ke kolektivizaci se finálně rozhodlo několik členů KSČ a 6. prosince 1949 založili přípravný výbor JZD, kterému předsedal s. Florián Moc a místopředsedal s. Antonín Zimek, u kterého je v kronice zkratka soudruha poničena či gumována.¹⁰⁷ Členové tohoto přípravného výboru utvořili II. typ JZD, který sdílel rostlinou výrobu rolníků podle velikosti půdy, kterou do družstva vložili. Zároveň převzali vlastnictví již existujícího strojního družstva a zabavili tam uschovaný majetek.

¹⁰¹ SOKA Znojmo, f. Místní národní výbor Práče, obecní kronika, K-I 22, inv. č. 122, s. 53.

¹⁰² *Tamtéž*, s. 58.

¹⁰³ *Tamtéž*, s. 66.

¹⁰⁴ Příloha č. 8: Traktor značky Škoda 30

¹⁰⁵ SOKA Znojmo, f. Místní národní výbor Práče, obecní kronika, K-I 22, inv. č. 122, s. 78.

¹⁰⁶ *Tamtéž*, s. 89.

¹⁰⁷ *Tamtéž*, s. 90.

Družstvo bylo záhy likvidováno.¹⁰⁸ Živočišná výroba zůstávala stále v soukromých rukou rolníků.

Tento rok, přesněji 6. září, se také provedl první hon na mandelinku bramborovou, která se v katastru obce však nenacházela. Zúčastnili se dospělí i děti a hon trval až do 20. září. V okolí, dle kroniky, také došlo k hromadnému přemnožení křečků a syslů a docházelo k jejich hromadnému hubení.

Ani v roce 1950 socializace obce nijak rychle nepokročila a dle s. Dvořáka, místního ředitele a kronikáře, spadala tato úloha na správu obce, aby je sama přesvědčila a vychovala.¹⁰⁹ Byla zde snaha ukázat zemědělcům výhody JZD a jak by jim to usnadnilo práci. Obec stále trápil nedostatek zemědělské síly, žně však vyšly díky sousedské výpomoci. Téměř 95 % obyvatel byli zemědělci, zbylá procenta tvořilo několik dělnických rodin. JZD chtělo také brzy přejít na třetí stupeň a sjednotit obecní dobytek.¹¹⁰

Problémy se socializací obce probíhaly i v roce 1951, kdy se velká část zemědělců stavěla do opozice proti kolektivizaci. Na schůzi 7. ledna na veřejné schůzi všech zemědělců, musel být podepsán rozpis dodávek rostlinné a živočišné výroby na rok 1951, kterým se museli všichni řídit. Schůze byla velmi rušná a velká část zemědělců s povinnými dodávkami nesouhlasila.¹¹¹ Pomalu a zdlouhavě také probíhá stavba drůbežárny, která měla 250 slepic,¹¹² a také přechod na další stupeň JZD je stále oddalován.¹¹³ Situace s křečkami a sysly zůstávala ale stejná.

Po většinu roku 1952 se družstvo stále drželo na II. typu a soukromí zemědělci nechtěli ustoupit družstvu.¹¹⁴ Rozpisová komise celý měsíc leden prováděla rozpis na celý rok 1952, který se věnoval dodávkám živočišné a rostlinné výroby. Dne 5. února se zde také konala prezentace na téma pěstování okurek, kde byl referent vyslán z nedalekého města Znojma, známého svými okurkami.¹¹⁵ Situace s družstvem se však změnila dne 1. října, kdy bylo okresní radou družstev

¹⁰⁸ *Tamtéž*, s. 90.

¹⁰⁹ *Tamtéž*, s. 106.

¹¹⁰ *Tamtéž*, s. 106.

¹¹¹ *Tamtéž*, s. 121.

¹¹² *Tamtéž*, s. 126.

¹¹³ *Tamtéž*, s. 121.

¹¹⁴ *Tamtéž*, s. 141.

¹¹⁵ *Tamtéž*, s. 147.

v Práčích schváleno JZD III. typu. Družstvo tak okamžitě započalo s adaptací místního kravína pro služby JZD. Družstvo v tomto roce čítalo 37 členů.

V roce 1953 se k družstvu nepřidal žádný nový člen a samotné družstvo bylo zaneprázdněno úpravou nového kravína pro nová telata.¹¹⁶ Družstvu velmi pomáhala státní traktorová stanice neboli podnik, který přispíval k rozvoji družstev.¹¹⁷ V družstvu bylo málo členů a práce se zpožďovala, pomohli však výpomocní dělníci na brigádách. Družstvo začalo využívat více mechanických strojů.¹¹⁸ Započala se také stavba prádelny a vodní nádrže v centru obce, která mohla být využívána veřejnosti. Kravín přijal první krávy v měsíci červnu, kdy byla dokončena výstavba.¹¹⁹

V roce 1954 se JZD typu III. rozrostlo o společná prasata, slepice a koně, pro které se výběhy stavěly či renovovaly v tomto či minulých letech. Počet členů také klesl po odchodu devíti z nich, celkový počet se však díky dvou nově příchozím zvedl na 31.¹²⁰ Na každého člena připadalo přibližně přes 5ha půdy, což nepomáhalo nadměrné práci pro již tak málo lidí. Na této půdě se pak převážně pěstovala zelenina, cukrová řepa, okurky či jablka v sadu.¹²¹ Většina z těchto rostlin však vyžadovala více kultivačních prací a nedá se tak půda využít všechna, což má vliv na úrodu. U okurek však byla úroda tento rok nadprůměrná.¹²² Problém tento rok dělali na poli chrousti a byla nalezena mandelinka bramborová.¹²³

Dalším rokem, tedy rokem 1955, probíhala práce na polích ještě intenzivněji, jelikož místní národní výbor tlačil na všechny zemědělce k větší produktivitě z důvodů nových směrnic ustanovených po X. sjezdu KSČ.¹²⁴ Stav skotu a prasat překračoval připravený plán a jejich počet se stabilně rozrůstal. Postupně se zvyšoval i podíl zemědělské výroby k počtu krmiva, aby se dobytek mohl snáze uživit bez problémů s nedostatkem. Ke krmení dobytka se však převážně využívaly místní travnaté louky a jetel s vojtěškou. Rychlému rozvoji těchto

¹¹⁶ *Tamtéž*, s. 160.

¹¹⁷ *Tamtéž*, s. 160.

¹¹⁸ *Tamtéž*, s. 160.

¹¹⁹ *Tamtéž*, s. 161.

¹²⁰ *Tamtéž*, s. 184.

¹²¹ *Tamtéž*, s. 185.

¹²² *Tamtéž*, s. 185.

¹²³ *Tamtéž*, s. 186.

¹²⁴ *Tamtéž*, s. 197.

travných luk dopomáhá také hojně rozšířené obecní včelařství, kdy se v obci nacházelo celkem 49 včelstev. Toto množství bylo však menší než v minulosti, kdy například v roce 1952 jich bylo 65.¹²⁵ Družstvo se také rozrůstá na 39 členů pro připojení několika rodin.¹²⁶

V tomto roce se také velmi projevila agitační práce, kdy bylo navštíveno mnoho obecních hospodářství, kde mnozí zemědělci podepsali závazky s JZD. Celkem 20 brigádníků odpracovalo téměř 900 hodin s cílem úpravy a zvelebení obce. Brigádníci také pomáhaly s hubením škůdců jako ohnice na bramborách, nebo například sněť obilná či dřepčící na řepce. I tak bylo u některých rostlin i 30 % ztráty kvůli škůdcům.¹²⁷

Rokem 1956 vzestup zemědělské produkce stále pokračoval a výroba téměř dosáhla plánovaným hodnotám. Družstvo se už vyšplhalo na působivých 56 členů a obhospodařovalo půdu o velikosti 222,1 ha. Počty se také zvyšovali ve zvířecích stodolách, kde například v drůbežárně bylo již 548 slepic a 19 kohoutů. Dále bylo 104 krav rozdělených mezi kravínem a teletníkem, 157 prasat mezi porodnicí a vepřínem, a ještě k tomu 9 koní.¹²⁸

Řízení družstva bylo však v tomto roce poměrně neúspěšné. Práce nebyla řízena kolektivně a byla velmi špatně organizována, i přes tyto problémy družstvo stále dosáhlo hojného zemědělského výnosu, díky počtu nové pracovní síly. Členové také nenavštěvovali domluvené schůze a předseda Josef Psota byl poměrně neoblíbený.¹²⁹ Cílem družstva bylo v této době převážně získat ostatní zemědělce z obce.

Kromě 11 posledních zemědělců, se v roce 1957 do družstva přidalo už většina obyvatel i se svou půdou a pozemky. Výměra půdy JZD se z 221,46 ha zvedla na 465,42 a to jen za období jednoho roku. Počet zvířat zůstával stejný jako v minulých letech a přebytek byl vyvážen společně s polní produkcí. Noví členové

¹²⁵ *Tamtéž*, s. 204.

¹²⁶ *Tamtéž*, s. 203.

¹²⁷ *Tamtéž*, s. 205.

¹²⁸ *Tamtéž*, s. 217.

¹²⁹ *Tamtéž*, s. 219.

družstva však neuměli pracovat a zacházet s moderním náčiním a byly časté poruchy na majetku.¹³⁰

V roce 1958 se družstvo staralo již o 541,59 ha zemědělské půdy. Posledních 11 zemědělských závodů v obci nakonec přistoupilo do družstva a 6 členů bez vlastní půdy odstoupilo. Koncem roku mělo družstvo 114 členů.¹³¹ Po sjednocení všech zemědělských subjektů přibýlo ohromné množství zemědělských zvířat, která musela být ustájena v 18 různých budovách.¹³² To se také projevilo v nedostatku krmiva, které se muselo dokupovat. Ovlivnilo to celkový počet zvířectva. Pracovní morálka také nebyla nejlepší a noví členové začali protestně chodit do práce nepravidelně a narušovali chod družstva. V kronice nebylo uvedeno, zda byli potrestáni.¹³³ Družstvu však velmi pomáhala Státní traktorová stanice situována v nedalekých Lechovicích. Úroda však byla stále menší, než se předpokládalo a mnoho zděděných polí bylo nepohnojeno a neoseto. Nebyly dodržovány termíny ani správná kultivace, a to vše se také projevilo na velikosti úrody.¹³⁴

Rokem 1959 mělo družstvo již 122 členů a půdu o výměru 541,59 ha. JZD bylo sdružení 67 zemědělských závodů a pouze dvě rodiny nebyly součástí, všichni občané se však zapojovali do žňových prací.¹³⁵ Žně byly velmi zpomaleny krutými dešti a v srpnu musela pomáhat i armáda a brigádníci z veřejné bezpečnosti.¹³⁶ Škoda byla odhadnuta na 9 vagónů, tedy na přibližně 200 000 Kč.¹³⁷ V této době předsedal družstvu Václav Kryštof.¹³⁸

Rokem 1960 mělo družstvo společné zemědělské půdy 544,37 ha a sdružuje dohromady 71 zemědělských závodů se 133 členy. Počty dobytka se extrémně zvýšily od doby jejich chovu, a to na čísla: 157 krav, 221 mladého skotu, 66 prasnic, 466 ostatních prasat, 1765 slepic, 27 kohoutů, 23 koní a hříbat, 2 kozli a 2 kanci.¹³⁹ Zemědělská produkce se také mnohonásobně navýšila od založení družstva a

¹³⁰ *Tamtéž*, s. 250.

¹³¹ *Tamtéž*, s. 274.

¹³² *Tamtéž*, s. 276.

¹³³ *Tamtéž*, s. 277.

¹³⁴ *Tamtéž*, s. 278.

¹³⁵ *Tamtéž*, s. 295.

¹³⁶ *Tamtéž*, s. 296.

¹³⁷ *Tamtéž*, s. 296.

¹³⁸ Využitý archivní pramen neobjasňuje blíže osobnost Václava Kryštofa.

¹³⁹ SOKA Znojmo, f. Místní národní výbor Práche, obecní kronika, K-II 413, inv. č. 218. s. 6.

v katastru obce se pěstovaly důležité a výnosné plodiny. Váha byla vypsána v metrických centech (q = 100 kg): pšenice 29 q, žito 37 q, ječmen 32 q, oves 14,56 q, kukuřice 40 q, ostatní obiloviny 24 q, luštěniny 8 q, řepka 5 q, cukrovka 542 q, brambory 120 q, krmné okopaniny 561 q, okurky 107 q, zelí 149 q a nepatrné množství květáku a okurkových semen.¹⁴⁰ Rok 1960 byl úrodný a sklizně končily v plánovaných lhůtách. Celková situace JZD se velmi zlepšila, když stát zavedl jednotné ceny na zemědělské produkty.¹⁴¹

5.3 Obecní spolky a masové organizace

5.3.1 Sbor dobrovolných hasičů

Založení sboru proběhlo již v roce 1900 a to německým obyvatelstvem. Nejdříve se o něm zmiňuje místní učitel Ignáz Rihowský v pamětním spisu na počest výstavby nového kostela v roce 1904. Jejich velitelem byl v té době místní Jakub Salk.¹⁴²

Další zmínka se objevuje až 31. července 1949, kdy sbor dobrovolných hasičů uspořádal tradiční dožínky, které se sem dostaly společně s přistěhovalými Čechy.¹⁴³ Připravený program byl kronikářem nazván pestrým.¹⁴⁴

Další zmínka o sboru je ze dne 9. března 1953, kdy drželi čestnou stráž společně s místními pionýry při smuteční tryzně k úmrtí J. V. Stalina.¹⁴⁵ Hned 19. března se tato situace opakovala, když se konala smuteční tryzna k úmrtí prezidenta republiky Klementa Gottwalda.¹⁴⁶

16. ledna 1955 se v kronice poprvé objevuje zmínka o hasičském plese, který je v obci dodnes pořádán sborem dobrovolných hasičů.¹⁴⁷ Stejně jako další rok 1956, kdy byl uspořádán opět ples a tři další zábavy.¹⁴⁸ V tomto roce se na členské schůzi sboru stala také kontroverzní situace, kdy při prezentaci o posledních politických událostech v Polsku, Egyptě a Maďarsku, kde zrovna probíhalo

¹⁴⁰ *Tamtéž*, s. 6.

¹⁴¹ *Tamtéž*, s. 7.

¹⁴² DVOŘÁK Zdeněk, *starosta obce Práče, starosta sboru dobrovolných hasičů*, Práče, 31.3.2024.

¹⁴³ SOKA Znojmo, f. Místní národní výbor Práče, obecní kronika, K-I 22, inv. č. 122, s. 62.

¹⁴⁴ *Tamtéž*, s. 97.

¹⁴⁵ *Tamtéž*, s. 156.

¹⁴⁶ *Tamtéž*, s. 157.

¹⁴⁷ *Tamtéž*, s. 211.

¹⁴⁸ *Tamtéž*, s. 226.

povstání, se jeden z členů rozhněval, že politika na tato jednání nepatří. Jedinec byl později předán veřejné bezpečnosti.¹⁴⁹

V roce 1956 se sbor angažoval v pořádání mnohých zábav a akcí v obci, jako byl masopust, posvícení a dožínky.¹⁵⁰ V roce 1957 je opět pořádán hasičský ples a další menší zábavy. V roce 1960 sbor prováděl přednášky s filmem a pomáhal při školení civilní obrany CO.¹⁵¹

5.3.2 Pionýrská organizace

Pionýrská organizace byla založena 1. prosince roku 1951 a čítala pouze 6 členů pod vedením s. Marie Vítů, místní učitelky. Rodiče údajně vstupu dětí bránili.¹⁵² Dalšího roku, dne 19. prosince, se však přidalo dalších 8 pionýrů, kteří skládali svůj slib při příležitosti 73. narozenin I. V. Lenina. 4 lidé ke slibu nebyli s neurčitých důvodů připuštěni.¹⁵³ Téhož roku pionýři zorganizovali a připravili akci s názvem „Jarní úklid“, kdy se společně se studenty školy snažili poklidit okolí svých domů a zahrad. Zasadily také s ředitelem Dvořákem 750 keřů, jakožto nový živý plot v okolí památníků osvobození.

Pionýři také provedli svůj veřejný program společně se žáky národní i mateřské školy k výročí Velké říjnové revoluce 7. listopadu 1955.¹⁵⁴ Pomáhali organizovat brigády, sběry a celkově i v ostatních školních akcích. Jejich počet dosáhl v roce 1956 již 15 členů.¹⁵⁵ V roce 1960 je z 30 žáků pionýrského věku členy 22 z nich. Zapojovali se do veřejně prospěšných prací v obci a sami si organizovaly brigády.

5.3.3 Československý svaz mládeže

První zmínka o svazu je v kronice až v roce 1956¹⁵⁶, kdy pořádali kateřinskou zábavu v obci.¹⁵⁷ V roce 1958 pořádal svaz besedu na téma: „*KSČ-moudrá učitelka naší mládeže*“¹⁵⁸, která proběhla dne 20. února. V roce 1960 se

¹⁴⁹ *Tamtéž.*, s. 229.

¹⁵⁰ *Tamtéž.*, s. 237.

¹⁵¹ SOkA Znojmo, f. Místní národní výbor Práche, obecní kronika, K-II 413, inv. č. 218. s. 14.

¹⁵² *Tamtéž.*, s. 131.

¹⁵³ *Tamtéž.*, s. 145.

¹⁵⁴ *Tamtéž.*, s. 227.

¹⁵⁵ *Tamtéž.*, s. 233.

¹⁵⁶ *Tamtéž.*, s. 226.

¹⁵⁷ *Tamtéž.*, s. 237.

¹⁵⁸ *Tamtéž.*, s. 284.

svaz zapojil do předvolební kampaně a provedli svůj program na obecních dožínkách. V tomto roce bylo součástí jen 9 členů.¹⁵⁹

5.3.4 Sokol

Počátkem roku 1955 a to 15. ledna byl v obci ustanoven Sokol, který do konce roku nalákal až 50 členů. Hned ten samý rok v červnu, byl 10. uspořádán na hřišti „*Sokolský den*“.¹⁶⁰ Spolek také pořádal poučné přednášky a v roce 1955 to byly rovnou dvě: „*Boj proti suchu*“ a „*Jak se kalila ocel*“.¹⁶¹ Práčský Sokol se zaměřoval ve sportu pouze na fotbal a již v roce 1956 bylo odehráno mnoho zápasů na místním hřišti, které bylo nově srovnáno prací občanů. Ti také přicházeli fandit svému týmu.¹⁶² Do roku 1960 se jednotka Sokol soustředila převážně na fotbalová utkání.¹⁶³ Upravilo se také hřiště a vysázely se v okolí dvě řady topolů.¹⁶⁴

5.3.5 Svazarm

Tyto organizace vznikali ve spolupráci s armádou. V Práčích založen 4. října 1955, činnost však začal až následující rok a jeho jádro tvořil malý kroužek řidičů motorových vozidel. Vedoucím instruktorem byl ředitel školy Jan Dvořák, který probíral předpisy, značky a křižovatky. Celkem kroužek čítal 36 členů a absolvoval 86 hodin školení. Koncem roku byl ve spolupráci se Sokolem uspořádán závod branné zdatnosti.

V roce 1958 měla organizace 35 členů, z nichž 10 vykonávalo vojenskou službu

5.3.6 Ostatní spolky

Střelecký kroužek

Činnost podle kroniky od roku 1958, kde se cvičila střelba ze vzduchovky, malorážky a hod granátem.

Sokolská družina

Sokolská družina byla založena 1. prosince roku 1951 a čítala 15 členů.¹⁶⁵

¹⁵⁹ SOkA Znojmo, f. Místní národní výbor Práče, obecní kronika, K-II 413, inv. č. 218. s. 14.

¹⁶⁰ *Tamtéž*, s. 210.

¹⁶¹ *Tamtéž*, s. 211.

¹⁶² *Tamtéž*, s. 238.

¹⁶³ SOkA Znojmo, f. Místní národní výbor Práče, obecní kronika, K-II 413, inv. č. 218. s. 15.

¹⁶⁴ *Tamtéž*, s. 23.

¹⁶⁵ SOkA Znojmo, f. Místní národní výbor Práče, obecní kronika, K-I 22, inv. č. 122, s. 131.

Výbor žen

První zmínku o tomto spolku se v kronice objevila až v roce 1956, kdy se členky zúčastnily oslavy dne žen a předvedly i svůj vlastní program, kde přednášela předsedkyně výboru Jarmila Valentová¹⁶⁶ Každoročně se pak výbor žen angažoval při oslavách dne žen.¹⁶⁷

5.4 Zdravotnictví

Obec neměla samostatnou lékařskou stanici či ordinaci, a tak musel obec navštěvovat lékař z nedalekých Prosiměřic. V roce 1947 se zde však slavnostně otevřel takzvaný „*Dům zdraví*“, který vybavil místní národní výbor ve spolupráci s odborem ochrany matek a dětí. Byla to poradna pro matky současné i nastávající a sloužila i okolním vesnicím.

V roce 1951 i 1952 byla poradna pro matky a děti stále hojně navštěvována matkami s dětmi do tří let,¹⁶⁸ údajně se zlepšila kvalita života a zdraví u malých dětí.¹⁶⁹ V tom samém roce, 31. ledna, bylo provedeno hromadné očkování proti tuberkulóze pro lidi ve věku od 1 roku do 20 let. Do 5. února bylo doočkováno.¹⁷⁰ Roku 1953 zde proběhla prohlídka zdravotního stavu žáků prvního ročníku, která vyšla výborně.¹⁷¹ Další rok, 1954, se konala podobná prohlídka, tentokrát na tuberkulózu zdravotní sestrou s Ústavu národního zdraví.¹⁷²

V roce 1955 byli žáci školy prohlédnuti v Okresním zdravotnickém středisku ve Znojme na plicním oddělení, vše proběhlo bez nálezu.¹⁷³ Bylo také provedeno povinné očkování proti neštovicím a zkouška na tuberkulózu. Tento rok se znatelně roznesla chřipka mezi populací obce. Obvodní lékař byl stále v Prosiměřicích a od roku 1956 zde přibyla i zubařská ordinace.

I v roce 1960 museli místní stále dojíždět do Prosiměřic, kde bylo zdravotní středisko společně se zubní ordinací. Nemoci se zde objevují běžně, ne však nijak

¹⁶⁶ SOkA Znojmo, f. Místní národní výbor Práche, obecní kronika, K-I 22, inv. č. 122, s. 227.

¹⁶⁷ *Tamtéž*, s. 258.

¹⁶⁸ SOkA Znojmo, f. Místní národní výbor Práche, obecní kronika, K-I 22, inv. č. 122, s. 150.

¹⁶⁹ *Tamtéž*, s. 133.

¹⁷⁰ *Tamtéž*, s. 134.

¹⁷¹ *Tamtéž*, s. 165.

¹⁷² *Tamtéž*, s. 188.

¹⁷³ *Tamtéž*, s. 210.

neobvykle.¹⁷⁴ Obec navštěvovala pravidelně dětská lékařka a v obci byla stále aktivní poradna pro matky s novorozenci.

¹⁷⁴ SOKA Znojmo, f. Místní národní výbor Práche, obecní kronika, K-II 413, inv. č. 218. s.16.

5.5 Školství

Místní obecná škola se řadila mezi malotřídní a obsahovala celkem třídy dvě, značené I. a II. Žáci byli také dle kroniky dělení na nižší, střední a vyšší stupeň,¹⁷⁵ zároveň však také na standardních 5 ročníků. 1., 2. a 3. ročníky jsou ve třídě I. a 4. a 5. jsou ve třídě II.¹⁷⁶ Celý učitelský sbor se po roce 1945 musel reorganizovat, jelikož byli z obce vyhnáni němečtí obyvatelé. Jakožto první ředitel školy tak nastupuje po válce Rudolf Frank, který se okamžitě pustil do renovace školy po válce.¹⁷⁷ I přes opravy školy však školní rok započal a 11. září nastoupilo do školy 48 žáků. 20 do třídy I. a 28 do třídy II. Ve škole se vyučovala i náboženská výchova, jelikož bylo nová česká populace silně nábožensky založená.¹⁷⁸ Roku 1945 byla také zřízena mateřská škola¹⁷⁹ přímo v obci umístěná na návsi ve stínu kostela.¹⁸⁰

V roce 1946 měla škola již dvě učitelky společně s řídícím učitelem Frankem. Školu navštěvovalo již 60 žáků a třídy I. a II., byly rozděleny na 26 a 34 žáků. Škola pořádala každým rokem exkurze a výlety a například již v roce 1946 se žáci podívali například na Vranov či na Macochu. Děti v mateřské škole zase například konaly besídky či tance. V tomto roce se škola také mění na lidovou školu zemědělskou, personál však zůstává stejný. Obvod této školy činní obce Lechovice, Stošíkovice, Bantice a Těšetice.¹⁸¹

V roce 1947 pracovali ve škole ředitel, správce školy, učitelka, učitelka domácích nauk a učitel římsko-katolického náboženství.¹⁸² Učitelský sbor se však postupně měnil a například ředitel školy byl převeden na pomocnou školu ve Znojmě. Škola také v tomto roce zakoupila první promítací přístroj, na nějž se půjčovaly filmy z okresního střediska pro výchovu filmem ve Znojmě a také z půjčovny zemědělských filmů.¹⁸³

¹⁷⁵ SOkA Znojmo, f. Místní národní výbor Práche, obecní kronika, K-I 22, inv. č. 122, s. 56.

¹⁷⁶ *Tamtéž*, s. 148

¹⁷⁷ *Tamtéž*, s. 48.

¹⁷⁸ *Tamtéž*, s. 48.

¹⁷⁹ *Tamtéž*, s. 49.

¹⁸⁰ Příloha č. 3: Pohled na mateřskou školu (vlevo) a kostel

¹⁸¹ SOkA Znojmo, f. Místní národní výbor Práche, obecní kronika, K-I 22, inv. č. 122, s. 57.

¹⁸² *Tamtéž*, s. 63.

¹⁸³ *Tamtéž*, s. 65.

Roku 1948 byly obě původní učitelky na mateřské dovolené a byly za ně stanoveni náhradní učitelé. Žactvo také tento rok konalo sbírku pro Československý červený kříž, při které se vybralo 1000 Kčs. Studenti také pomáhali s hubením škůdců a prací na polích. V roce 1948 bylo ve škole 43 žáků, 17 ve třídě I. a 26 ve třídě II. Nastoupil také nový ředitel školy, Jan Dvořák, autor místní obecní kroniky. Tento rok také žáci slavnostně zasadili 4 lípy u budovy školy.¹⁸⁴ V listopadu se na tomto místě založil jubilejní park. V roce 1948 se zde od 1. května v mateřské škole zřizovala také celodenní péče a nastoupila druhá učitelka.¹⁸⁵ Škola se v tomto roce také stala školou rolnickou a přestala být školou zemědělskou.¹⁸⁶

Dne 14. ledna 1949 se na škole konala hospitace, kde bylo přítomno mnoho inspektorů z okolních vesnic. Ti hodnotili práci učitelů, kvalitu výuky a také socialistickou výzdobu školy.¹⁸⁷ Ve škole bylo v tomto roce zapsáno 52 žáků, rozdělených na 20 a 32 po obou třídách. Tento rok se také konala první studentská akce na hledání mandelinky bramborové, která zde však ještě nebyla objevena.¹⁸⁸

V roce 1950 nastupovalo do školy celkem 53 žáků, z čehož 34 byli chlapci a 19 dívky. Počet žáků se od války stabilně zvedal. V tomto roce také škola navázala družbu s místní JZD, kterou ve spolupráci vedl člen družstva a ředitel školy Jan Dvořák.¹⁸⁹ Škola také založila svůj vlastní pěstitelsko-mičurinský kroužek, kam docházelo již 16 žáků. Ten se specializoval převážně na pěstování ovocných stromků a léčivých bylin. Byl ustanoven také kroužek dramatický, kam chodilo žáků 18.

V roce 1951 se pěstitelsko-mičurinský kroužek zasloužil o zasazení 35 nových ovocných stromů v jubilejním parku u školy. Škola také prohlubovala vztah s obecnou veřejností a konala mnohé společenské akce a besedy. Žáků v tomto roce navštěvovalo školu 51 a to 30 chlapců a 21 dívek. I přes výměny a odchody učitelů, ředitel školy zůstává stejný.¹⁹⁰ Na konci roku byla v obci také založena pionýrská

¹⁸⁴ *Tamtéž*, s. 81.

¹⁸⁵ *Tamtéž*, s. 84.

¹⁸⁶ *Tamtéž*, s. 83.

¹⁸⁷ *Tamtéž*, s. 92.

¹⁸⁸ *Tamtéž*, s. 94.

¹⁸⁹ *Tamtéž*, s. 109.

¹⁹⁰ *Tamtéž*, s. 130.

organizace, která čítala 6 členů, a sokolská družina, která čítala 15 členů z řad žactva.

V příštím roce 1952 pionýři s ostatními žáky pořádali jarní úklid v obci, kdy okolo svých domů a obecních budov uklízeli odpadky a upravovali zahrádky. Při této akci také poklidili jubilejní park a zasadili zde 750 keřů ptačího zobu jako živý plot.¹⁹¹ Školu v tomto roce navštěvovalo 53 žáků, z toho 28 chlapců a 25 dívek.¹⁹² Mládež si také nejvíce vypůjčuje knihy v místní lidové knihovně.¹⁹³

Školní rok 1953 byl zpestřen asistentskou praxí studentky 4. ročníku pedagogického gymnázia ve Znojmě, která zde ve škole strávila souvislých 14 dní. V tomto roce bylo ve škole 65 žáků a přesněji 32 chlapců a 33 dívek. Žáci také dohromady odpracovali 240 brigádnických hodin k úpravě okolí školy a hřiště. Pěstitelsko-mičurinský kroužek měl 16 členů a nový tělovýchovný kroužek měl členů 34.

Počet žáků ve škole stále narůstal a rokem 1954 bylo na místní obecné škole už 73 žáků, 41 chlapců a 32 dívek.¹⁹⁴ Střídání učitelů bylo časté, a mnoho z nich muselo dojíždět do obce autobusem. V tomto roce byl také ozvučen starý školní promítací přístroj a škola byla zařazena do okruhového plánu zvukových školních filmů.¹⁹⁵ Dojížděla sem také pojízdná knihovna.

Další rok se konala schůze sdružení rodičů, kde byli seznámeni s chováním a vědomostmi svých dětí. Byl jim také předveden referát na téma: Spolupráce rodiny a školy. Tento rok nastoupilo do školy 42 chlapců a 30 dívek, dohromady tedy 72 žáků.¹⁹⁶ Na škole byl také založen samostatný mičurinský kroužek.

V roce 1956 se ve škole zapsalo 72 žáků, 39 dívek a 33 chlapců. Žáci byli rozděleni do dvou tříd a každá má svého učitele, kteří se řídili celoročním plánem školy a čtvrtletním pracovním plánem učebně výchovné práce na škole.¹⁹⁷ Vypracovali také denní řád a pravidla vnitřního pořádku, zavedli se také ruční práce pro mladší ročníky. Zde se dívky učily šití a chlapci výrobě jednoduchých

¹⁹¹ *Tamtéž*, s. 146.

¹⁹² *Tamtéž*, s. 148.

¹⁹³ *Tamtéž*, s. 150.

¹⁹⁴ *Tamtéž*, s. 189.

¹⁹⁵ *Tamtéž*, s. 190.

¹⁹⁶ *Tamtéž*, s. 209.

¹⁹⁷ *Tamtéž*, s. 232.

předmětů. Žáci a učitelé působili také kulturně, kdy se zapojovali do všech obecních akcí a v době mimoškolní nacvičovali básně, recitace, zpěvy a krátké scénky, kterými naplňovali besídky.¹⁹⁸ Velmi nápomocní byli v tomto ohledu hlavně pionýři, kteří organizovali brigády a sběry, pomáhali při výzdobě školy a vesnice, zúčastňovali se hromadných akcí a manifestací.¹⁹⁹ Škola také hojně spolupracovala se sdružením rodičů a přátel školy, se kterými jednala o škodlivých vlivech na mládež, jako například pozdní noční vycházky či alkohol.²⁰⁰

V roce 1957 školu navštěvovalo 65 žáků, 38 chlapců a 37 dívek, všichni národnosti české. Aktivní v tomto roce byly kroužky přírodovědecký s 22 žáky a pěvecký s 23 žáky. Dle kroniky byl postoj dětí k socializaci obce pozitivní, jelikož většina obyvatel je součástí místního jednotného družstva.²⁰¹ Přes polovinu schopných žáků bylo součástí pionýra, který měl v tomto roce 26 členů. Pionýři i tento rok pomáhali s organizací a v brigádnických pracích.²⁰² Škole s výchovou mládeže také pomáhalo sdružení rodičů a přátel školy, kteří děti vzdělávaly v mimoškolních hodinách. Škola měla také patronátní smlouvu s JZD, kdy mohli žáci v družstvu odpracovat brigádnické hodiny a ve školním roce také konat exkurze.

Školka fungovala rokem 1958 dopoledne i odpoledne a o děti se starají ředitelka a pěstounka. Školu v tomto roce navštěvovalo 61 žáků, z čehož 37 bylo chlapců a 24 dívek.²⁰³ Ředitel školy J. Dvořák propojoval chod školy s životem obce a sám je na mnoha pozicích ve správě obce. Mezi ně patří: člen kulturní komise místního národního výboru, kronikář, důvěrník ochrany mládeže, předseda ZO-Svazarmu, jednatel výboru VO-KSČ, jednatel výboru SČSP, propagandista stranického školení, vedoucí semináře politického školení samostatně studujících učitelů okrsku Lechovice a člen III. sekce lektorské skupiny dialektického materialismu samostatně studujících.²⁰⁴ Studenti a učitelé se podílejí na většině kulturních akcích.

¹⁹⁸ *Tamtéž*, s. 233.

¹⁹⁹ *Tamtéž*, s. 233.

²⁰⁰ *Tamtéž*, s. 235.

²⁰¹ *Tamtéž*, s. 263.

²⁰² *Tamtéž*, s. 263.

²⁰³ *Tamtéž*, s. 288.

²⁰⁴ *Tamtéž*, s. 288.

V roce 1960 mateřská školka procházela velkou rekonstrukcí, aby dokázala pojmout narůstající počet dětí. Přibyly tak nové třídy, malý bazén a velké pískoviště na dvorku. V tomto roce se také otevřelo nové oddělení pro děti od 2 do 3 let, což využívaly členky JZD k možnosti chodit do práce.²⁰⁵

Školu v tomto roce navštěvovalo 59 žáků, chlapců 38 a dívek 23, do konce roku se však 5 žáků odstěhovalo. Žáci v tomto roce dostali díky usnesení strany a vlády učebnice zdarma společně se školními pomůckami. Žáci s nimi zacházeli údajně velmi šetrně.²⁰⁶ Na školním pozemku se žáci učili využívat zemědělské a praxe se zasazovat běžné místní rostliny. Smlouva s JZD umožňovala žákům také brigádničit na družstevních pozemcích a chodit tam na exkurze do skleníků nebo skladů. Ze 30 žáků pionýrského věku jich je členy 22, což škola brala jako velký úspěch.²⁰⁷

5.5.1 Sběr

Škola často pořádala sběry odpadu, bylin, či starých kovů a to samostatně, nebo ve spolupráci s obecními spolky nebo občany. V roce 1950 se žactvo zúčastnilo sběru odpadových hmot, železa, léčivých bylin a hlemýžďů.²⁰⁸ V roce 1952 se podařilo při úklidu obce sesbírat 25,6 q železa. Ve stejném roce byl také proveden celoobecní sběr, kde se nasbíralo 12 q železa a 43 kg papíru.²⁰⁹ V dalším roce, 1953, se podařilo nasbírat 7 q železa a 41 kg papíru.²¹⁰ Další rok železa bylo nasbíráno až 31 q. V roce 1960 pionýři konali sběr papíru, železa, hadrů, léčivých rostlin a květin.

5.6 Společenský život

Válka a odsun německého obyvatelstva obec silně zasáhla a trvalo dlouho, než se noví obyvatelé usadily. V roce 1946 se však uspořádala malá pietní akce na počest zesnulého prezidenta Masaryka²¹¹ a také výročí květnového povstání. Podobné události se konaly každým rokem a až na výjimky měly podobný průběh. Občas se však konaly mimořádné události.

²⁰⁵ SOkA Znojmo, f. Místní národní výbor Práche, obecní kronika, K-II 413, inv. č. 218, s. 18.

²⁰⁶ *Tamtéž*, s. 18.

²⁰⁷ *Tamtéž*, s. 20.

²⁰⁸ SOkA Znojmo, f. Místní národní výbor Práche, obecní kronika, K-I 22, inv. č. 122, s. 107.

²⁰⁹ *Tamtéž*, s. 149.

²¹⁰ *Tamtéž*, s. 164.

²¹¹ *Tamtéž*, s. 54.

V roce 1947 se již můžeme dočíst o prvním konaném plese po válce, který se konal 12. ledna a uspořádala ho Československá strana lidová. Hned na to, 26. ledna, uspořádala svůj ples KSČ.²¹² Všechny plesy se konaly v místním hostinci u Samců. V roce 1948 se v květnu konala výroční oslava narozenin prezidenta Beneše, která se těšila vysoké účasti. 14. června se také v rozhlase slavnostně vysílala řeč nově zvoleného prezidenta Gottwalda.

Další rok se konala Slavnost světového míru dne 10. dubna 1949 a to pod heslem „*Do práce za světový mír*“.²¹³ Byl také dne 8. května slavnostně odhalen památník osvobozené půdě, a to i za účasti armády.²¹⁴ Den byl poté zakončen veselící v místním hostinci. Žáci místní školy také každým rokem pomáhali při slavnostech dne matek. Na vánoční besídce se také využilo školního promítacího přístroje a pouštěl se film se zvukem zvaný „*Vánoční sen*“. Na akci se také recitovalo a zpívalo.²¹⁵ Žáci se v tomto roce také zavázaly vysazovat nové stromy, a to ve svých brigádnických hodinách. Po 276 hodinách práce dokázali vysadit v polesí 5000 akátů a 1000 jasanů. Lesní správce ze Znojma jim také udělal přednášku o ochraně lesů. Škola byla dne 22. ledna 1949 zestátněna dle rozhodnutí ZŠR v Brně²¹⁶

V roce 1950 byly největší událostí hovory s občany o škole. Ty proběhly 27. října a účastnily se jí všechny vedoucí složky obce. Referát o činnosti a práci školy přednesl ředitel a po všech referátech se rozvedla diskuse o práci žákovské organizace a sdružení rodičů.²¹⁷

Rok 1951 byl plný veselí a oslav jako roky předchozí. Patřilo sem například slavnostní zahájení žní 15. července, kterého se zúčastnily všichni místní a která byla zakončená velkou oslavou v místním hostinci.²¹⁸ Můžeme předpokládat, že spolky stále konaly své každoroční akce. V nedalekých Prosiměřicích se konala oslava svátku práce a 47 žáků místní školy se zúčastnilo tamní manifestace. V lednu se zde také promítal film se zvukem k výročí smrti Lenina, kterého se zúčastnilo 48

²¹² *Tamtéž*, s. 67.

²¹³ *Tamtéž*, s. 86.

²¹⁴ *Tamtéž*, s. 87.

²¹⁵ *Tamtéž*, s. 95.

²¹⁶ *Tamtéž*, s. 97.

²¹⁷ *Tamtéž*, s. 111.

²¹⁸ *Tamtéž*, s. 123.

lidí.²¹⁹ Tento rok bylo také mnoho zábav pro obyvatelstvo, jako například maškarní ples uspořádaný KSČ, tři plesy od místního sboru dobrovolných hasičů a také jím pořádané dožínky.

V roce 1952 se v květnu opět konala manifestace v Prosiměřicích, kam se dopravily žáci školy a příslušníci KSČ. Ve vsi se také provedla sbírka pro italské obyvatelstvo postižené povodní, při které se vybralo 1065 Kčs.²²⁰ Konaly se oslavy dne vítězství, dne matek, výročí říjnové revoluce nebo vánoční besídky.

Prosiměřické manifestace se roku 1953 zúčastnila většina členů KSČ a JZD společně se 46 žáky místní školy společně s ředitelem. Celá škola a obec byly ozdobeny prapory a hesly.²²¹ Společenský život byl tento rok však poměrně narušen smrtí J. V. Stalina, který zemřel 5. března, a Klementa Gottwalda, který zemřel 14. března.²²² Většina akcí byla vedena ve smutečním rázu, jako například den žen, kdy se vzpomínalo na paměti Stalina. Veliký ohlas však mělo dětské filmové představení, které zde pořádalo OV-ČSP ze Znojma. Účastnilo se 62 žáků základní a mateřské školy a 16 dospělých.

Každoroční manifestace v Prosiměřicích v roce 1954 opět nalákala mnoho občanů a žáků, tentokrát jich dohromady bylo 27 a 56. Pionýři a žáci také provedli výroční program k 9 výročí osvobození Rudou armádou, kde vedli také svůj vlastní program.²²³ Bylo také vzpomínáno 30. výročí úmrtí Lenina.

Rok 1955 byl kulturně plný rok, kdy akce započaly již v únoru, kdy se slavilo 7. výročí vítězství československého lidu, při které žáci školy provedli kulturní vložku. 6. března se poté všichni občané starší 14 let zavázali k podepsání výzvy proti atomové válce. Tu jich podepsalo nakonec 205. Dne 8. března na mezinárodní den žen děti předvedly svou besídku a po oslavě byl promítán zvukový film.²²⁴ 1. května byla opět konána prosiměřická manifestace, kde se zúčastnilo jak obyvatelstvo, tak i žactvo. 29. května se konala okrsková spartakiáda v nedalekých Těšeticích, kde se ukázala velká část obyvatel. Soutěžily i místní děti.²²⁵ V tomto

²¹⁹ *Tamtéž*, s. 133.

²²⁰ *Tamtéž*, s. 139.

²²¹ *Tamtéž*, s. 155.

²²² *Tamtéž*, s. 156.

²²³ *Tamtéž*, s. 182.

²²⁴ *Tamtéž*, s. 196.

²²⁵ *Tamtéž*, s. 197.

roce byl každých 14 dní promítán celovečerní film Československého státního filmu, byly však velmi málo navštěvované, a proto netrvalo dlouho, než byly zrušeny.²²⁶ V tomto roce se také konaly dvě zábavy, a to hasičský ples a maškarní ples.

I v roce 1956 se na mezinárodním dni žen předvedli místní pionýři, kteří ve spolupráci s ostatními žáky organizovali program na celý tento den. Hlavní proslov pronesla předsedkyně spolku žen.²²⁷ Později proběhla opět manifestace v Prosiměřicích ke svátku práce za velké účasti místních obyvatel. 7. listopadu se konala také velká oslava k výročí velké říjnové revoluce. Program vedli opět žáci školy.²²⁸ V obci byla také lidová knihovna, vedená ředitelkou mateřské školy. Půjčovala vždy jeden den v týdnu a snažila se vést mladé ke čtení.²²⁹

Tento rok byl také plný plesů a zábav. Plesy se konaly dva, a to ples československého svazu požární ochrany a ples sdružení rodičů a přátel školy. Dále tu byly zábavy pořádané místními spolky, jako například masopust, posvícení a dožínky, které jsou také vedené svazem požární ochrany, svaz rodičů a přátel školy organizoval kateřinskou zábavu a výbor žen měl veselici k mezinárodnímu dni žen.²³⁰

Rok 1957 probíhal poměrně beze změn. Konaly se pravidelné každoroční události. Dne 9. března se konala oslava mezinárodního dne žen, kde vystoupily děti mateřské a základní školy. Hlavní přednes dne měla členka výboru žen. 1. května se konala každoroční manifestace dne práce v Prosiměřicích, kde se ukázalo 46 žáků školy a 32 dospělých z obce. Do obce také dojíždí pojízdné kino československého státního filmu z Brna, které jednou za měsíc promítá odpolední filmy pro děti a večerní filmy pro dospělé. Jelikož filmy byly často nové a premiérové, byl o kino velký zájem.²³¹ V tomto roce se konal ples požární ochrany, ples maškarní a taneční zábava výboru žen. Bylo zde také mnoho veřejných

²²⁶ *Tamtéž*, s. 211.

²²⁷ *Tamtéž*, s. 227.

²²⁸ *Tamtéž*, s. 227.

²²⁹ *Tamtéž*, s. 236.

²³⁰ *Tamtéž*, s. 237.

²³¹ *Tamtéž*, s. 265.

přednášek, jako například o ekonomice zemědělství, o J. A. Komenském nebo o využití jaderné elektřiny.²³²

23. února 1958 se konala oslava 10. výročí vítězného února, které se zúčastnilo 123 osob. Program organizovali žáci národní školy.²³³ Velkou účast měla také oslava mezinárodního dne žen, kam přišlo 172 osob. 1. května se opět konala manifestace dne práce v Prosiměřicích za účasti práčských občanů. V zimních měsících sem znovu přijíždí pojízdné kino, které je velmi populární mezi místními.²³⁴ V tomto roce se zde konaly přednášky o vývoji člověka a o vzniku Země a jejím staří, kterých se obou zúčastnilo kolem 30 lidí.²³⁵ Konaly se také plesy a veselky jako každý rok.

V roce 1959 je velká většina obyvatel přítomna na Prosiměřické manifestaci dne práce 1. května, což je významný rozdíl od pár původních účastníků před pár lety. 29. října byla v obci také ustanovena osvětová beseda, která vykonávala v obci osvětovou práci. Jejich povinností bylo zajišťovat společenský a kulturní život.²³⁶ V tomto roce se také zmiňuje ateistická přednáška, který byla konána Společností pro šíření politických věd. Účastnilo se jí 37 osob.²³⁷ V obecní knihovně také probíhaly přednášky o knihách a v obci také proběhla přednáška zdravotní. Dobrovolní hasiči také konaly letos hody společně se svým pravidelným plesem.

V posledním sledovaném roce 1960 se událo mnoho událostí. 1. května se všichni žáci, československý svaz mládeže a mnoho dalších občanů zúčastnilo v Prosiměřicích mohutné májové manifestace. V průvodu byly transparenty, hesla a alegorické vozy.²³⁸ V tomto roce se osvětová beseda zapojila do kulturního života obce a starala se o chod všech masových a společenských akcí. 23. února připravili přednášku na téma: Pohled do bájosloví, která měla velký ohlas u veřejnosti.²³⁹ Později v roce proběhly také mnohé besedy a slavnosti. V tomto roce nechyběly ani

²³² *Tamtéž*, s. 266.

²³³ SOkA Znojmo, f. Místní národní výbor Práče, obecní kronika, K-I 22, inv. č. 122, s. 285.

²³⁴ *Tamtéž* s. 289.

²³⁵ *Tamtéž*, s. 289.

²³⁶ *Tamtéž*, s. 304.

²³⁷ *Tamtéž*, s. 304.

²³⁸ SOkA Znojmo, f. Místní národní výbor Práče, obecní kronika, K-II 413, inv. č. 218. s. 14.

²³⁹ *Tamtéž*. s. 22.

taneční zábavy, které pořádaly požárníci, svaz mládeže a Sokol. Kino zde nebylo a občané museli navštěvovat kino v nedalekých Lechovicích.²⁴⁰

²⁴⁰ *Tamtéž.* s. 22.

6 Výstavba

6.1.1 Obecná a mateřská škola

Původní škola v obci byla postavena již v roce 1790, budova však přestala svému účelu sloužit kvůli své velikosti a objekt byl prodán místnímu farnímu úřadu. V roce 1897 se tedy začala budovat škola nová, která by zvládla počty nových žáků.²⁴¹ Již v prosinci tohoto roku byla stavba dokončena. Další přestavba školy se konala v roce 1930, kdy se přidává nové patro pro tělocvičnu a dvě nové třídy.²⁴² Škola v druhé světové válce utrpěla škody po bombardování a musela být upravena k řádnému chodu.²⁴³ Poškození bylo značné a na opravu se složila obec a okresní národní výbor.²⁴⁴

Na pozemku vedle školy vznikl v roce 1948 jubilejní park, kde bylo zasazeno 80 ovocných stromů a 4 lípy. Na parku pracoval místní ředitel a žáci v brigádnických hodinách. Za stejných podmínek se upravilo i hřiště.²⁴⁵ Další rok zde také přibýly rybízové keře, kterých bylo celkem 50.²⁴⁶

V roce 1952 proběhla oprava střechy obecní školy, a to v první polovině srpna, s úpravou okolí školy a parku pomáhaly také děti v mimoškolních brigádách.²⁴⁷ Opravami se další rok 1953 pokračovalo ve třídách, kde se přemalovávalo, a to samé i na chodbách.²⁴⁸ V roce 1958 potřebovala škola již výměnu vadných a starých oken, společně s dveřmi. Tato oprava vyšla školu na 13 260 Kčs.²⁴⁹ V roce 1960 se rekonstruovala střecha školy a také oprava zděných nosných pilířů.²⁵⁰

Mateřská škola byla v obci zřízena dne 24. listopadu 1945 na výnos zemské školní rady v Brně. Školka byla zbudována na návsi nedaleko kostela, vedle hostince u Samců.²⁵¹ V roce 1959 proběhla plánovaná renovace školky, kde se

²⁴¹ *Tamtéž*, s. 18.

²⁴² *Tamtéž*, s. 19.

²⁴³ *Tamtéž*, s. 271.

²⁴⁴ *Tamtéž*, s. 48.

²⁴⁵ *Tamtéž*, s. 82.

²⁴⁶ *Tamtéž*, s. 93.

²⁴⁷ *Tamtéž*, s. 147.

²⁴⁸ *Tamtéž*, s. 162.

²⁴⁹ *Tamtéž*, s. 286.

²⁵⁰ SOKA Znojmo, f. Místní národní výbor Práche, obecní kronika, K-II 413, inv. č. 218. s. 16.

²⁵¹ Příloha č. Pohled na hostinec u Samců (ve středu) a mateřskou školu (vpravo)

průjezd změnil na novou třídu.²⁵² V roce 1960 rekonstrukce pokračovala, jelikož zdejší dvě malé místnosti nevyhovovaly počtu 36 nově zapsaných dětí.²⁵³ Byla zde zhotovena nová učebna a herna. Ostatní místnosti byly upraveny na umývárnu a úschovnu lehátek pro děti. Před školkou bylo zbudováno brouzdaliště a na dvorku velké pískoviště.

6.1.2 Výstavba v obci

Obec prošla v tomto období velkou proměnou, kdy se z vesnice poničené válkou a časem stala rozvíjející se zemědělská komunita, která rostla v okolí JZD ještě dlouho po roce 1960. V roce 1949 se po obci rozvedlo devět reproduktorů pro místní rozhlas, který tak mohl být slyšet všude. Jeho původní místo bylo na věži kostela.²⁵⁴ V roce 1953 proběhla stavba nových cest od kostela k obytným domům a také se opravila náves²⁵⁵ v okolí samotného kostela.²⁵⁶ Na návsi vznikla nová vodní nádrž²⁵⁷ a postavila se družstevní prádelna.²⁵⁸ V roce 1954 dostavena vodní nádrž v centru vesnice s vodotrysky. V družstvu přibývaly stále nové budovy, jako například drůbežárna a porodnice prasnic.²⁵⁹ Družstvo také adoptovalo stodoly pro vepřín a konírnu.²⁶⁰ Proběhlo také zbudování hnojiště u kravína a studny u kurníku.²⁶¹ Větší drůbežárna pro až 250 kusů vznikla už v roce 1956.²⁶² V tom samém roce proběhlo rozšíření a oprava družstevního obchodu „Jednota“²⁶³. V roce 1956 byla provedena úprava kostelní návsi, která byla celkově urovnána. U jubilejního parku se také postavilo nové hřiště pro žáky školy. Na obou projektech pomohlo mnoho brigádníků.²⁶⁴ Odchovna kuřat v družstvu, výhřevní skleník²⁶⁵, polní mlat.²⁶⁶ V tomto roce byl také upraven tok potoka na návsi.²⁶⁷ V roce 1957 bylo dokončeno oplocení jubilejního parku a silnice do Lechovic byla pokryta

²⁵² SOKA Znojmo, f. Místní národní výbor Práče, obecní kronika, K-I 22, inv. č. 122, s. 302.

²⁵³ SOKA Znojmo, f. Místní národní výbor Práče, obecní kronika, K-II 413, inv. č. 218, s. 17.

²⁵⁴ SOKA Znojmo, f. Místní národní výbor Práče, obecní kronika, K-I 22, inv. č. 122, s. 89.

²⁵⁵ Příloha č. 5: Náves před kostelem (vpravo)

²⁵⁶ SOKA Znojmo, f. Místní národní výbor Práče, obecní kronika, K-I 22, inv. č. 122, s. 159.

²⁵⁷ Příloha č. 6: Družstevní vodní nádrž

²⁵⁸ SOKA Znojmo, f. Místní národní výbor Práče, obecní kronika, K-I 22, inv. č. 122, s. 161.

²⁵⁹ *Tamtéž*, s. 183.

²⁶⁰ *Tamtéž*, s. 184.

²⁶¹ *Tamtéž*, s. 202.

²⁶² *Tamtéž*, s. 219.

²⁶³ *Tamtéž*, s. 223.

²⁶⁴ *Tamtéž*, s. 230.

²⁶⁵ Příloha č. 7: Družstevní výhřevní skleník

²⁶⁶ SOKA Znojmo, f. Místní národní výbor Práče, obecní kronika, K-I 22, inv. č. 122, s. 250.

²⁶⁷ *Tamtéž*, s. 271.

asfaltovou vrstvou.²⁶⁸ Výstava nového rodinného domku v roce 1958²⁶⁹ a dostavba plynového potrubí od Lechovic do Znojma, která prochází katastrem obce.²⁷⁰ Rok 1959 byl stavebnicky velmi plný a stavělo se ve většině roku. Družstvo dostavělo nový, rozšířený kravín a kurník. Obec investovala do nového vodovodu a trafo stanice.²⁷¹ V roce 1960 se konaly jen poměrně malé opravy na rodinných domech a v družstvu.²⁷²

²⁶⁸ *Tamtéž*, s. 260.

²⁶⁹ *Tamtéž*, s. 286.

²⁷⁰ *Tamtéž*, s. 292.

²⁷¹ *Tamtéž*, s. 300.

²⁷² SOKA Znojmo, f. Místní národní výbor Práče, obecní kronika, K-II 413, inv. č. 218. s. 15.

Závěr

Nově přistěhovalí, pováleční obyvatelé do obce přicházeli se všech koutů republiky a přinášeli sem své nové zvyky a tradice a postupně nahrazovali původní německy mluvící obyvatelstvo, které bylo ze svých domů vyhnáno a po internaci v nedalekém Znojmě posláno za hranice téměř bez majetku.

Nově počestělé Práče se musely vzpamatovávat z hrůz války, kdy vesnice byla několikrát poničena. I přes to však občané poničené domy opravovali téměř okamžitě a začali žít společenským životem, jako běžná obec. Pro děti nově přistěhovalých se opravila škola a rodiče našli práci v nově vybudovaném strojním, které pomáhalo modernizovat zemědělství. I přes to, že většina obyvatel byla rolníky, kvalita života se velmi rychle zvedala téměř celou dobu až do konečného roku 1960, kdy mnoho lidí mělo kvalitní elektronické spotřebiče a motorová vozidla.

Velice důležitý byl pro vesnici rok 1948, kdy se reorganizovala celá společnost a započal proces socializace, který zprvu nebyl mezi lidmi příliš oblíbený, zejména kvůli kolektivizaci a novému JZD, které vzniklo místo původního družstva. JZD však do konce roku 1960 sjednotila všechny zemědělské pozemky a vyšplhalo se na družstvo III. stupně, které mělo sdílená hospodářská zvířata. Většina obyvatel v tomto družstvu pracovala a život se odehrával hlavně ve spojitosti se zemědělstvím a prací v tomto oboru, kdy i například školní děti pracovaly většinu léta na polích.

Obec také měla mnoho spolků, kde se lidé i žáci zapojovali do kulturních a společenských akcí během celého roku. Některé z těchto spolků či sborů ještě existují, jiné později vymizely, zanechaly však stále nějakou stopu na obci a na jejích obyvatelích.

Mým hlavním cílem v této práci bylo se přiblížit životu tehdejších lidí, kteří obývají stejnou obec jako já sám. Tenhle cíl byl dle mého splněn kvantem informací, které byly dostupné v místní kronice, problémem byl však nedostatek ostatních zdrojů. Informace z let před válkou jsou většinou nedostačující, v němčině a někdy také za hranicemi v Rakousku. Po válce jsou zdroje a prameny jednodušší k dohledání, obec však začínala svou existenci prakticky od znovu, a i již zmiňovaná kronika nebyla dokonalá a občas se i údaje křížily s ostatními

publikacemi. Kronika se však postupem času zlepšovala a je znatelné, jak se místní kronikář v průběhu let učil, jak jí dělat co nejkvalitněji. Tento rozdíl je nejvíce patrný, když se čtenář podívá na první rok 1945 a poté na rok 1960.

Obec Práche se od let 1945 až 1960 velmi změnila, mnoho věcí zde však zůstává stejné, a lidé se mohou tak lépe vcítit do minulosti, kde vidí věci, co jsou jim povědomé. Uvidí stále tu stejnou malebnou vesnici v rakouském pohraničí, přibližně 12 kilometrů od krajského města Znojma v údolí potoka Únanovka.

Seznam pramenů a literatury

Prameny

DVOŘÁK Zdeněk, starosta obce Práče, starosta sboru dobrovolných hasičů, Práče, 31.3.2024.

Znojensko. Roč. 9, č. 39 (28.9.2009), s.5.

Státní okresní archiv Znojmo

Státní okresní archiv Znojmo, fond: Základní škola Práče, školní kronika. K-I 186, inventární číslo 87.

Státní okresní archiv Znojmo, fond: Místní národní výbor Práče, obecní kronika, K-I 22, inventární číslo 122.

Státní okresní archiv Znojmo, fond: Místní národní výbor Práče, obecní kronika, K-II 413, inv. č. 218.

Státní okresní archiv Znojmo, fond: Sbírka map a plánů, katastrální mapa, M-I 392, inventární číslo 294.

Státní okresní archiv Znojmo, fond: Sbírka map a plánů, katastrální mapa, M-I 74, inventární číslo. 295.

Literatura

DOLEČEK Jan, Jihomoravský kraj - města a obce Jihomoravského kraje: tradice, historie, památky, turistika, současnost, Rožnov pod Radhoštěm, 2008, s. 408.

HOSÁK Ladislav – ŠRÁMEK Rudolf, Místní jména na Moravě a ve Slezsku II M-Ž, Praha 1980, s. 300.

KLEMPOVÁ Jana a kol., Ročenka státního okresního archivu ve Znojmě, Znojmo 2003, s. 110 – 111.

MAREK Jindřich, Okres Znojmo jižní Morava: vyhnání Němců z vlasti, Geislingen/Steige 2018, s. 215 – 218.

MARTÍNKOVÁ Ivanka, Prosiměřice 1226 – 1985, Brno 1985. s. 7 – 9.

POLÁKOVÁ Květoslava – POLÁK Jaromír, Tajemství prosiměřické makovice, Prosiměřice 2000. s. 7, 20.

SAMEK Bohumil – DOLEJŠÍ Kateřina, Umělecké památky Moravy a Slezska. 3.2
O-P, Brno 2021, s. 893.

VOŠICKÝ Zdeněk, Jižní Morava shůry, Havlíčkův brod 2015.

Seznam příloh

Příloha č. 1: Znak obce Práče.

Příloha č. 2: Pohled na hostinec u Samců (ve středu) a mateřskou školu (vpravo).

Příloha č. 3: Pohled na mateřskou školu (vlevo) a kostel.

Příloha č. 4: Místní na motocyklu.

Příloha č. 5: Náves před kostelem (vpravo).

Příloha č. 6: Družstevní vodní nádrž.

Příloha č. 7: Družstevní výhřevní skleník.

Příloha č. 8: Traktor značky Škoda 30.

Příloha č. 9: Letecké měřické snímky, Práče 1938.

Příloha č. 10: Letecké měřické snímky, Práče 1953.

Příloha č. 11: Letecké měřické snímky, Práče 1961.

Příloha č. 12: Prídělový plán po scelení katastrálního území Práče, okres Znojmo.

Příloha č. 13: Památník osvobozené půdě v Práčích.